

SZAKDOLGOZAT

Ráska Szidónia Mária
Gyógypedagógiai Szak

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Gyógypedagógia Szak

Integráció a köznevelésben

Belső konzulens: Gelencsérné Dr. Bakó Márta
Egyetemi docens

Készítette: **Ráska Szidónia Mária**
CHOI60
Levelező
Neveléstudományi Intézet
Gyógypedagógiai Tanszék

Kaposvár
2023

1. Bevezetés.....	3
1.1. Témaválasztás indoklása	3
1.2. Problémafelvetés.....	4
1.3. Kutatás célja, célkitűzés, kutatási kérdések	4
2. Fő rész	5
2.1. Fogyatékos emberek a társadalomban	5
<i>A társadalom befogadása a fogyatékos emberekkel szemben</i>	6
<i>Az Európai irányzatok, törekvések</i>	7
2.2. Fogalmak összefoglalása az iskolai integrációban, inklúzióban.	8
<i>Az integráció típusai és formái.....</i>	10
<i>A sajátos nevelési igény és a beilleszkedési tanulási és magatartási nehézség fogalma</i>	10
2.2. Az integráló nevelés-oktatás	11
<i>Az integrált oktatás kihívásai</i>	12
2.3. Az integráció jogi, személyi, tárgyi feltételei.....	14
2.4. A sajátos nevelési igényű tanulók integrálása többségi, normál osztályokban	22
3. Kutatás.....	25
3.1. Kutatás célja, célkitűzése.....	25
3.2. Kutatási kérdések	25
3.3. Kutatásmódszertan bemutatása	26
3.4. A kutatás eredményeinek bemutatása	27
4. Kutatási kérdések megválaszolása	44
5. Összegzés.....	46
6. Irodalomjegyzék	50
7. Melléklet.....	54
8. Köszönetnyilvánítás.....	56
9. Tartalmi kivonat.....	57
10. Nyilatkozatok.....	58

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás indoklása

A témaválasztásom, amiről a szakdolgozatomban írni szeretnék: Integráció a köznevelésben. Azért erre a témára esett a választásom, mert a munkám során szerzett tapasztalatokat szeretném majd a kutatásom eredményeivel alátámasztani. Bízom benne, hogy a kutatási kérdőívem kérdéseire őszinte válaszokat fogok kapni, és így egy reális kép alakulhat ki arról, hogy a pedagógusok hogyan állnak az integráció és inklúzió kérdéséhez, hiszen ez egy nagyon megosztó kérdés véleményem szerint a mai oktatásban. Úgy gondolom, hogy a XXI. században, az általános iskolákba egyre több olyan gyermek érkezik, akinek valamilyen tanulási, vagy magatartási problémája van, ezért is kell az integrációra egyre nagyobb hangsúlyt fektetni. A COVID okozta járványügyi helyzet is nehezítette az integrált oktatást. A pandémia, a bezártság, az online oktatás mindenki életét valamilyen szinten megváltoztatta, így az oktatásban is új és váratlan helyzetekkel találta szembe magát a pedagógus. Nekik az online tanításban az integrációra szorult gyermekekre még jobban oda kellett figyelniük. Majd a járvány elmúltával újra a jelenléti oktatáshoz visszatérve dolgozhattak tovább, és szép lassan ledolgozhatták a hátrányokat, amit a pandémia okozott ebben az oktatási formában.

A több évtizede pályán lévő pedagógusoktól már sok jót hallottam az integráció fontosságáról, de negatív kritikákat is megfogalmaztak ugyanezzel a témával kapcsolatban. Sokan hangoztatják a fontosságát, de azt is, hogy nem minden esetben valósítható meg. Ennek sok oka lehet. Az egyik ilyen okként azt szokták megemlíteni, hogy állami szinten nincsenek megteremtve a megfelelő feltételek az intézmények számára, de a családi háttér is közre játszik, ahol a szülők nem segítik a pedagógus munkáját, vagy nem fogadják el a gyermekük diagnózisát és ezért nem működnek együtt az oktatási intézmény pedagógusaival, de az is előfordul, hogy a gyermek képességei, és azok zavara nem megfelelő ehhez az oktatási formához. De ennek ellenére mégis integráltan kell az oktató-nevelő munkának megvalósulnia a szakértői javaslat alapján.

1.2. Problémafelvetés

A mai magyar oktatásban egyre több sajátos nevelési igényű gyermek és családjuk vesznek részt, így az integrációra szoruló diákok száma is folyamatosan nő. Ezért is fontos beszélni a köznevelésben folyó integrációs munkáról és annak nehézségeiről. Mivel ez az oktatási forma idő és ember igényes, így problémákat vet fel a pedagógus oktató-nevelő munkájában. A sikeres integrációnak több befolyásoló tényezője is lehet. Ezek a tényezők lehetnek: a családi háttér az oktatási intézményben dolgozó pedagógusok leterheltsége, az egyre növekvő pedagógus hiány, a gyermek csoportok nagy létszáma, az időhiány, a nem megfelelő szemlélet a témával kapcsolatban, az infrastruktúra és a megfelelő tankönyvek hiányossága.

1.3. Kutatás célja, célkitűzés, kutatási kérdések

Kutatásom célja, hogy az integrációról egy olyan valós felmérést készítsek, ahol azok mondhatják el őszinte véleményüket, és tapasztalataikat az integráció fontosságáról és hasznosságáról, akiknek ezt az oktatási formát meg kell valósítaniuk, és eredményeket kell elérniük a gyerekeknél. Úgy gondolom, hogy 2023-ban már sok eszköz, és a hatékony módszerek széles tárháza áll rendelkezésére a pedagógusoknak ahhoz, hogy munkájukat megkönnyítsék, színesebbé és hatékonyabbá tudják tenni a sikeres integráció érdekében. Szeretnék arról eredményeket, hogy milyen sajátos nevelési igényű gyermekek járnak az intézményekbe, és arra is szeretnék adatokat, hogy a pedagógusoknak mi a véleménye a témával kapcsolatban. Kutatói kérdéseimben szeretnék választ kapni arra, hogy;

- Milyen a helyzete a sajátos nevelési igényű gyermekeknek a köznevelési intézményekben, óvodában, az alsó és felső tagozaton, szakközépiskolában?
- Mi a véleménye a nevelést-oktatást végző pedagógusoknak az integrációról, inklúzióról, és miért gondolják fontosnak és hasznosnak?
- A differenciálást az integráció meghatározó módszerének gondolják-e?
- Milyen módon fogadják el a sajátos nevelési igényű gyermekeket az intézményekben a társaik, és a szüleik?
- Milyen gyakran és formában képezi magát az integráció témájával kapcsolatban?
- Mik az integrációt befolyásoló körülmények, milyen sikereket éltek meg pedagógusként egy gyermekkel kapcsolatban?

2. Fő rész

2.1. Fogyatékos emberek a társadalomban

A fogyatékos emberek számát pontosan nem lehet megmondani, csak megbecsülni lehet. Ebből kiindulva az Európai Unióban körülbelül 87 millió fogyatékos ember élhet. Ha az Európai számokat nézzük, akkor a lakosság viszonylatában 10 – 15 %-ra tehető a fogyatékos emberek aránya. A számokat látva megállapíthatjuk, hogy az érintettek a létszámukat nézve sem tekinthetők kisebbségnek, és nem el hanyagolható.

Ha az oktatás szemszögéből nézzük, az alapfokú oktatásban jelentős részük eredményesen vesz részt. A következő oktatási szinten, középfokon már kisebb létszámban jutnak be. Az iskolaelhagyók száma a korai lemorzsolódásban igen magas. Jóval magasabb, mint egészséges társaiké. A felsőoktatásban pedig, ha az Európai Unió lakosságának összességéhez nézzük az arányokat, elmondhatjuk, hogy nagyon kevesen tanulnak felsőoktatásban. A szakképzésben is a fogyatékos embereknek sokkal szűkebb lehetőségeik vannak, mint ép társaiknak.

A fogyatékosokkal élő embereknek mindösszesen a fele rendelkezik munkahellyel, szemben az egészséges emberekkel, akiknél a háromnegyede mondhatja el, hogy van rendszeres jövedelme, mert rendelkezik állandó munkahellyel. Ennek egyik oka, hogy a fogyatékos emberek közlekedése nehezített, látásuk és beszédük is korlátozott lehet. Ezek a munkáltatókra plusz terheket rónak. Így a munkaerőpiacon hátránnyal indulnak, ami kihatással van a munkahelyük megtartására is. Ezért sokan járadékokból, segélyekből próbálnak megélni, vagy koldulásból. A lakhatás hiánya miatt átmeneti szállásokon vagy az utcán élnek. Az Európai Unióban a fogyatékos személyek 28,4 %-a van kitéve **a szegénység és a társadalmi kirekesztés** kockázatának – ez a kockázat a fogyatékosokkal nem rendelkezőknek a 17,8 %-át fenyegeti.

A fogyatékoság különböző betegségek miatt is kialakulhat. Megfigyelhető, hogy idős korban különböző betegségek következtében a kialakuló fogyatékoságok aránya nő. A KSH 2011-es demográfiai adatai szerint 479 578 éltek valamilyen fogyatékosággal Magyarországon. A legtöbben a mozgássérültek voltak, szám szerint 232 206-an. Értelmi fogyatékosággal 42 779-en. ¹

A magyar szóhasználatban mindennapos és gyakori lett a „fogyatékos” elnevezés. Szerencsére elmondhatjuk, hogy napjainkban, a köznyelvben egyre többet, és többen használják a „sérült”, „akadályozott”, „korlátozott munkaképességű” kifejezéseket. A

¹ Központi Statisztikai Hivatal-Fogyatékosággal élők visszatekintő adatai

közoktatás területén pedig megjelent a sajátos nevelési igényű tanuló/gyermek elnevezés. Hazánkban a nevelés-oktatás területén a sajátos nevelési igény, és sajátos nevelési igényű, tanuló kifejezések 2011.évi CXC. törvény a nemzeti köznevelés hatályos fogalomhasználat nyomán terjednek és kerülnek be az általános és szakmai szóhasználatba.²

Vargáné, (2006.) Az SNI gyermekek, tanulók oktatását, általános iskolai képzését sokáig nagyon sok általános iskola nem vállalta. Ennek oka az a feltételezés volt, hogy a homogén közösségek oktatása nem lehet eredményes, és a szakemberek hiánya, így a szakmai hozzáértés is hiányos volt. A gyógypedagógia létrejöttét, ami ezeknek a gyerekeknek az oktatásához, neveléséhez szükséges, az orvos és pedagógustársadalomban megjelenő és megmutatkozó önzetlen elfogadás, segítő szándék hozta létre. Másfelől pedig a tanulási iránti igény. Bizonyított tény, hogy az elfogadás akkor valósul meg a legjobban, ha minél korábban elkezdődik egy gyermek életében az ép és fogyatékos személyek együtt neveltetése. Így az egészséges gyerekeknek lehetőségük van megtapasztalni azt, hogy a fogyatékossgal élő társaiknak kis segítséggel mennyit is tudnak segíteni, kialakul az együttérzés, empátia, tolerancia érzésének képessége.

A társadalom befogadása a fogyatékos emberekkel szemben

Vargáné, (2006.) Az 1970-es évektől kezdve figyelhető meg a társadalmakban és világszerte, hogy a fogyatékossg és a fogyatékossggal élő embereket érintő kérdések egyre nagyobb és jelentősebb társadalmi és politikai figyelmet kapnak. Elkezdik keresni a megoldást az oktatásukra, foglalkoztatásukra és társadalmi integrációjukra. A „probléma” megoldása igen összetett és szerteágazó, mivel nagyon sok szempontot kell figyelembe venni. Ilyen például az, hogy különböző élethelyzetben és életkorban lévő fogyatékos emberek igényét kell kielégíteni. Három fő szektor van, ahol a felelős megoldás és segítségnyújtás törvényhozóin nagy felelősség van a fogyatékos emberek életének segítésében. Ezek az oktatásügy, a foglalkozáspolitikai és a szociális védőrendszerek. Egy társadalom akkor működik jól, ha a fogyatékossggal élő emberekre is számít, és azt tűzi ki célul, hogy az esélyeik növekedjenek és a legteljesebb életet tudják élni, egészséges társaikkal együtt. Az oktatásban, foglalkoztatásukban és társadalmi rehabilitációjukban pedig ezek a legmagasabb szinten meg is valósuljanak. Így tehát kimondhatjuk, hogy a társadalmaknak fő célként a hátrányok csökkentését és az esélyegyenlőséget kell megteremteniük.

²<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

Az Európai irányzatok, törekvések

Vargáné, (2006.) Az Európai Unió országairól elmondhatjuk, hogy társadalmi szinten igen jelentős lojalitás bontakozott ki arra vonatkozóan, hogy a fogyatékos emberek társadalmi integrációja megvalósuljon. Ennek ellenére még így is elő fordul, hogy az alapvető emberi jogok elérhetetlenek. Az a célja az uniós országoknak, hogy befogadó felnőtt társadalmakat hozzanak létre. Az EU-ban a szervezetek egységes, minden EU országban alkalmazott irányelveket és módszereket dolgoztak ki a fogyatékoság kérdésében. Az oktatásban az antidiszkriminációs politikát, amit az alapszerződésben fektettek le, mindenkinek alkalmaznia kell. Ezen felül a meghatározott irányelveket minden tagállamnak kötelessége beillesztenie és alkalmaznia a nemzeti jogrendjükbe. Az Európai Unió politikának a fogyatékosággal kapcsolatban összefüggő és meghatározó állomásai vannak:

- Európai Szociális Alap (ESZA – 1965 óta) létrehozása ³
- 1986 óta a HELIOS – program melynek lényege, hogy jótékonyság helyett egyenlő esélyt biztosítson
- 1990-ben az integráció mellett kötelezték el magukat a tagállamok a Miniszterek Tanácsa által elfogadott határozatával
- 1996-ban megszületett az EU-ban a közösség átfogó stratégiája a fogyatékos emberek vonatkozásában
- Az Amszterdami Szerződésben 1997-ben a fogyatékos emberekkel kapcsolatos irányelveit és a foglalkoztatás politikáját rögzítette
- Az EU 2000-ben a munkaerő – piaci esélyegyenlőséget rögzítette
- 2003 a Fogyatékos Emberek Európai Éve lett. Ugyanebben az évben október 30-án Közleményt ⁴ adott ki, és bevezetett egy 2010 –ig tartó Cselekvési Tervet.
- „A European Agency for Development in Special Needs Education (EADSNE) – „Európai ügynökség a sajátos nevelési szükséglettel rendelkezők oktatásának fejlesztéséért” – elnevezésű uniós intézmény az SNI-gyerekekkel kapcsolatos fejlesztéseket koordinálja a kontinensen. 2005-ben Magyarország még megfigyelőként s 2006-tól már teljes jogú tagként csatlakozva vesz részt munkájában.”(Vargáné,2006. 13. o.)

³ Az Európai Szociális Alap (továbbiakban ESZA) által nyújtott támogatás speciális szabályait a Tanács 1999.június.21-én rögzített 1262/99/EK rendelete tartalmazza, míg működésének általános szabályait – a Strukturális Alapokra együttesen, általánosan vonatkozó – alaprendeletet a Tanács 1999.június.21 –i 1260/99/EK rendelete rögzíti.

⁴ A Bizottság Közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának.

2.2. Fogalmak összefoglalása az iskolai integrációban, inklúzióban.

Az integráció pedagógiai jelentése Réthy Endréné (2002. 281-300.o.) szavaival megfogalmazva: „Az integráció a nevelésben és a pedagógiában a fogyatékkal élő és az ép egyének közös élet- és tanulási térben végbemenő együttnevelését, oktatását és képzését jelenti, ezáltal minden résztvevőnek optimális fejlődési lehetőséget biztosít.” A másik mai szóhasználatban, Csányi, (2001.) az integrált oktatás, integráló iskoláztatás pedagógiai irányzatot jelöl, és a tanulásban valamely oknál fogva akadályozott (pl. fogyatékoság, képességzavar, szociális hátrány) gyermekek együttes, a lakhelyhez közeli nevelést, oktatást jelenti.

Az integráció megvalósulásának két eltérő szintje van: a fogadás, vagy a befogadás, az inklúzió. Az inklúzió (befogadás) azt jelenti, hogy a befogadott fogyatékos gyermek nemcsak jelen van, hanem a közösség szerves része. (Csányi,2000) Az inklúzió lényege, hogy a pedagógus minden sérült gyermekben a rá jellemző egyedi sajátosságait keresi és látja meg. Ezért elmondhatjuk, ebben az esetben más pedagógus szemlélettel találkozunk.

Sebba (in: Csányi,287.o.) szerint az integráció és inklúzió között alapvető különbség a következő: „az integrációval be akarják olvasztani az iskola meglévő struktúrájába az egyéneket vagy a gyermekek kis csoportját, míg az inklúzióval újra átgondolják a tanterv megvalósításának szervezeti kereteit és azokat a félelmeket, amellyel valamennyi tanuló haladását tudják biztosítani.” Tehát megállapíthatjuk, hogy a két dolog közti különbség a következő. Az integrációban adott egy környezet az ép gyermekek számára, és ebbe a környezetbe, rendszerbe próbálják beilleszteni a fogyatékos gyermekeket, és őket együttesen nevelni, de a fő irányelvek megalkotásakor a speciális igények nem a fogyatékosággal élő gyermekekre lettek kialakítva. Ezzel szemben az inkluzív oktatás nézete, hogy olyan iskolát kell kialakítani, ami minden gyermek számára a legeredményesebb oktatást tudja biztosítani. Ennek lényege, hogy olyan egyéni bánásmódot alkalmazzanak, amiben a gyermek arra lesz képes, hogy a legjobb képességeit ki tudja bontakoztatni. Ezért megállapíthatjuk, hogy az inkluzív oktatás lényege az, hogy elfogadja azt a tényt, hogy minden gyermek más, és mások az erősségeik, gyengeségeik. Ez a heterogenitás értéke.

Felismerést nyert, hogy az iskolák sokoldalúsága a tanítási módszereikben lehetőséget ad arra, hogy ugyanazon keretek között sikeres oktatást valósítsanak meg, az ép és sérült gyermekeknél együttesen. Csányi (In: Illyás,2000. 386-387.o) az integrációnak minőségében kettő megvalósulásáról beszélhetünk az iskolák életében, az együttnevelésről (integráció) és a

befogadásról (inklúzió). Azok az iskolák, ahol sikeresen megvalósul az integráció, inkluzívakká válnak. De ezt nem csak a gyógypedagógia valósítja meg, hanem a többségi pedagógia irányítására van nagy szükség.

Az inklúzió lényege, hogy a fogyatékos gyermekek a többségi osztályokba járva bevonódnak az iskola és az osztályközösség teljes életébe. Az intézmény ahová a sérült gyermek jár, nem csak a gyermeknek van a segítségére, de a szülőket is mindenben támogatja, segíti. A pedagógusoknak minden gyermekben az egyénre jellemző sajátosságokat kell keresni és meglátni. Csányi és Perelsz (2001,322.o.) munkásságukban közösen fogalmazták meg a sikeres inklúzió fő irányelveit:

„- az intézményvezetés és a teljes tantestülete azonosul az inklúzió gondolatával,

- egyéni differenciálás, mint alapkoncepció,
- változatos óraszervezés (frontális, csoport-, pár-, vagy egyéni munka),
- rugalmas, egységes tanterv,
- változatos, nemcsak osztályzatokkal kifejezett értékelési eljárások,
- a pedagógus felelőssége a problémák megoldásában,
- a gyógypedagógus, mint partner,
- a szülők bevonása,
- szociális befogadás”.

Az inkluzivitás fő eleme és sikerének titka az egyéni differenciálás. A differenciálás széleskörű tevékenység, éppen ezért a többségi pedagógusnak nyitottnak kell lenni erre a módszerre, oktatói- nevelői munkásságának, eszköztárának gazdagnak kell lennie, és azt folyamatosan gyarapítani kell új módszerekkel, és ezen felül ki kellene, hogy terjedjen:

- a tanítási program változatos feldolgozására, a gyermekek sokrétű tevékenykedtetésére,
- az egyéni tanulási stratégiák és ütem tekintetében vételére,
- a teljesítményszintek széles sávjának elfogadására,
- a tanári irányítás mellett különböző munkamódszerek: csoport-, pármunka, valamint az egyéni feladatmegoldások érvényesítésére. (Lewis,1992 in: Csányi, 2001a, 388.o.)

A pedagógusnak a problémákat elsősorban úgy kell megoldania, Orosz,(2008.12. o.) hogy azokat teljes mértékben nem a gyógypedagógusra hárítja át, hanem saját tanítási módszerein és látásmódján változtat, és legfőképpen nem a gyermeket akarja megváltoztatni, hanem saját magában keresi a változtatás lehetőségeit. A pedagógus elsőszámú partnere ebben a munkában a gyógypedagógus, akinek nem a gyermekek korrepetálása a fő feladata, hanem,

szükség esetén az egyéni fejlesztés elvégzése, és a pedagógussal a közös nevelő-oktatói munka megtervezése.

Az integráció típusai és formái

Arról már esett szó a dolgozatomban, hogy az integráció egy olyan folyamat, melynek során az ép és sajátos nevelési igényű gyermekek együttesen vesznek részt a különböző oktatási rendszerben, legyen az óvoda vagy az iskola bármely szintje. Azt is kijelenthetjük, hogy így mindenkinek lehetősége nyílik arra, hogy az esélyegyenlőség biztosítva legyen. Az oktatásban az együttnevelésnek különböző formái léteznek, és ezeket alkalmazzák az oktató-nevelő munka folyamatában. Az integráció típusainak ismertetésénél Csányi-Perlusz (2001) felsorolásait használom: 1. Spontán integráció, 2. Lokális integráció, 3. Szociális integráció, 4. Funkcionális integráció.

A sajátos nevelési igény és a beilleszkedési tanulási és magatartási nehézség fogalma

Magyarországon először az 1993. évi közoktatási törvény 121. paragrafusa⁵ határozta meg a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek fogalmát. „Eszerint sajátos nevelési igényű az a gyermek/tanuló, aki az iskolai követelményeket csak oktatási többletszolgáltatás, külön támogatás segítségével tudja teljesíteni”.

Az idő múlásával és egyre több betegség pontos diagnosztizálásával sürgetővé vált, hogy a törvényalkotók felismerjék, hogy az 1993. évi törvényben foglaltakat kibővítsék az SNI gyermekekre is. Így a **2011. évi CXCV. törvény⁶ a nemzeti köznevelésről SNI kategóriákat érintő része az alábbiak szerint módosult: 4§ 12. pont „kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:**

- a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
 - aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló;
 - ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek, tanuló,
 - ac) kiemelten tehetséges tanuló,”
- b) a gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló,

⁵ http://adattar.adatbank.transindex.ro/Magyarország/tv1993_79.pdf

⁶ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

25.pont „sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók: ⁷az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján **mozgásszervi, érzékszervi, értelmi beszéd fogyatékos**, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén **halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral** (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”

A nemzetközi köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény meghatározása szerint: ”beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alul teljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek”.

2.2. Az integráló nevelés-oktatás

Először is említést kell tennünk arról, hogy sajnos nem minden gyermek integrálható. Ennek több oka is lehet. A sikertelenség egy összetett probléma, Kaufmann, (2016) amit minden integráló intézményben dolgozó embernek közösen kell megoldania. Ha az intézményben dolgozó pedagógusok és segítők nem törekednek arra, hogy az elfogadást, befogadást a helyzetnek megfelelően kezeljék, annak hosszú távon súlyos következményei lehetnek. Az együttnevelést gátló tényezőket orvosolni kell, különben ez kihathat a sajátos nevelési igényű gyermekek beilleszkedésére, a tanulásban való sikerek elérésére és a szocializációs és társas kapcsolataikra egyaránt. Az oktatás minőségének egyik gondja az lehet, ha a csoport létszámok túlságosan magasak, vagy a csoporton belül a sérült gyermekek aránya magas. A mai magyar oktatásban az egyik legsúlyosabb, és megoldásra váró probléma a megfelelő szakképzett (gyógy) pedagógusok és segítők létszáma, így a megfelelő tárgyi és személyi feltételek hiánya nem vezethet az integráció sikeréhez. Nehézséget okozhat a sérült gyermeknek és a tanítóknak az is, ha az elfogadás valamilyen akadályba ütközik, és nehezen indul el az osztályközösségen belül. Ha a szülői közösség nem megfelelően van tájékoztatva a

⁷ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

⁸ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

sérült gyermek vagy gyermekek állapotáról, igényeiről ez félreértésekre és elutasításra adhat okot, mivel a szülők eltilthatják ép gyermekeiket a sérültektől. A szülők támogató szerepe is nagyon fontos minden téren. Azoknak a gyermekeknek nagy eséllyel romlik, vagy nem is fejlődik az iskolai teljesítménye, akikkel nem foglalkoznak otthon. A másik gyakori hiba a szülők részéről, hogy nem helyesen mérik fel gyermekük teljesítő képességeit, és így túlzott követelményeket várnak a gyermektől, de ez az állítás a pedagógusra is igaz lehet.

Az integrált oktatás kihívásai

Az integráció általánosan azt jelenti, hogy a fogyatékos, akadályozott, azaz sajátos nevelési igényű gyermekek, fiatalok beilleszkednek ép társaik közé Kőpatakiné (In: Illyés, 2000.). Amikor az integrált oktatásról, nevelésről beszélünk érdemes említés tennünk arról, hogy ebben az oktatási rendszerben is lehetnek és vannak előnyök és hátrányok, amik elsősorban az oktatásban részt vevő gyerekeket, pedagógusokat, szülőket érintik. Viszont arról is említést kell tennünk, hogy ezek az előnyök és hátrányok nézőpontonként változhatnak. Olyan szempontokat próbáltam keresni, amik általánosságban jellemzőek. Azt is meg kell említenem, hogy azért is nem lehet nagy általánosságban beszélni, mert minden gyermeknek és intézménynek eltérő igényei és problémái vannak. De mielőtt erre kitérnék, összefoglalnám pár mondatban, hogy mik is azok az alapfeltételek egy intézménynél, hogy integrált oktatásról-nevelésről beszélhessünk az estükben.

Perlusz (2018.) szerint akkor lehet az integráció sikeres, ha az az egész intézményre kiterjed. Nyílt és kooperatív vezetés szükséges ehhez. Az integrációt fokozatosan lehet bevezetni, és meg kell teremteni a megfelelő tárgyi és szakmai feltételeket. Ebben nagy segítségére lehet egy intézménynek az, ha olyan intézményekkel veszik fel a kapcsolatot, ahol ez az oktatási forma már jól működik, és így a szakmai kihívásokban, kérdésekben hasznos és bevált módszereket, segítséget kaphatnak. Illyés, (2000.) Azzal is tisztában kell lenni, hogy az integrált nevelésben a pedagógusoknak nagy szerepe van. A sikeres pedagógiai munkához a szakmai kompetenciájukat folyamatosan új elemekkel kell bővíteniük, így ez többletmunkával jár. Az sem elhanyagolható tény, hogy az integrált oktatási forma kevésbé költségesebb, mint a szegregált oktatás.

Auer et al. 2004. (In: Orosz,2008.) Az integráció előnye a sajátos nevelési igényű gyermekek lelki fejlődésében mérhető. Ez elősegíti azt, hogy a gyermek önállóságát fejlessze. Fejlődésének felgyorsulását elősegítheti az is, hogy énképét reálisabban látja, mert lehetősége van arra, hogy ép társai között nevelkedjen, és így a képességeit, lehetőségeit helyesen tudja

megítélni. A majdani életében adódó társadalmi problémákkal jobban meg tud majd birkózni, mert a beilleszkedéssel, elfogadással kapcsolatos gondokat már az iskolai évek alatt megtanulja kezelni. Tanulmányai során ráébred arra, hogy mi az a terület, amiben kiemelkedő teljesítményt tud nyújtani. Az integráció egyik hatalmas előnye a gyermekek és családjaik számára, hogy a gyermeket nem kell kiszakítani a megszokott környezetéből, élhet együtt tovább a családtagjaival, tanulmányai miatt nem kell korán kollégiumi ellátásba vonulnia. Ez a mai helyzetben a családoknak is enyhíti a terheit, mivel nem kell ingázni a két iskola között, ami anyagi könnyebbséget is jelent. A gyermekeknél továbbra is zavartalan maradhat az igen fontos anya-gyermek kapcsolat, és egy időben a szülők résztvevői maradnak gyermekük fejlődésmenetének. (Auer et al. 2004. in: Orosz,2008.)

Orosz, (2018.) Az ép gyermekekre is jól hat az integráció. Elfogadó képességüket a máságra nagyon jól megtanulják, mivel természetesnek gondolják ezt. Minél korábban találkozik egy gyermek a másággal, annál korábban kifejlődik az empátiája. Lehetőségük van arra, hogy a sérült gyermekekkel összehasonlítsák magukat, és ez által megtanulják a fogyatékosággal élő társaik értékét megbecsülni, így érzékenyebbé válnak más emberek nehézségeinek elfogadására. Gyakorolhatnak olyan tulajdonságokat, és ez által a későbbiekben ezek már természetes dolgoknak is fognak számítani náluk, mint a felelősségérzet, figyelmesség, segítségnyújtás, gondoskodás.

Perlusz, (2000.) In: Orosz,2008. A pedagógusok számára is van előnye az integrált oktatás módszerének. Empátiájukat, a másággal való elfogadásukat, toleranciájukat teljes mértékben ki tudják fejteni. Mivel ennek az oktatási módszernek a differenciálás a legfontosabb eleme, így a pedagógus fokozhatja a kreativitását, folyamatosan képezheti magát az új oktatási módszerekre, ösztönözheti magát arra, hogy új pedagógiai módszereket alkalmazzon, és ezt minden gyermek esetében tudja hasznosítani. A kommunikációs képességeiket is magas szintre tudják fejleszteni, mivel a sikeres munka elengedhetetlen része a közös kommunikáció a pedagógus – gyógypedagógus – szülő között, és problémamegoldó képességüket is jól tudják fejleszteni. A kölcsönös alkalmazkodás, együtt létezés, nevelkedés gyermek és pedagógus között megteremti az inkluzív nevelés formáját. Ez annak is köszönhető, hogy a pedagógus nem a gyermeket akarja megváltoztatni, hanem ő alkalmazkodik a gyermek egyéni képességeihez, és így fejleszti őt. Azt gondolom, hogy az integrációnak ez lenne a végső célja. Véleményem szerint az a pedagógus, aki erre képes, hatalmas utat jár be saját maga fejlődésében. . (Csányi, 2000. In: Illyés,2000.)

Ahhoz, hogy a közoktatásban az integráció megvalósulhasson, biztosítani kell a jogi, személyi és tárgyi feltételeket. Erre azért van szükség, hogy mindenki jól láthassa azt, hogy mely intézmények azok, akik a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelő-oktató munkáját elláthatják. A jogszabályokra azért van szükség, mert a törvények pontosan kimondják ennek az oktatásformának minden jogi követelményeit, feltételeit. Így elkerülve azt, hogy bárminemű jogsértő dolog történhessen a nevelő-oktató munka során. Ugyancsak szoros összefüggésben vannak a személyi és tárgyi feltételek is. Hiszen az oktatás ezen formájában speciális eszközökre, és képzett szakemberekre van szükség. Ezzel is a sajátos nevelési igényű gyermekek érdekeit tartják szem előtt. (Orosz, 2008, 59.o.)

2.3. Az integráció jogi, személyi, tárgyi feltételei

Jogi feltételek:

Magyarországon a többségi intézményekben folyó oktatási munkákat törvényben szabályozott előírások útmutatásával végzik, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók fejlesztésére, oktatására és iskoláztatására vonatkozik. Erre azért is van szükség, hogy a befogadó iskolák pedagógusai ismerjék az integrált oktatás legfontosabb szabályozásait, és a napi munkájukban felmerülő problémákra, kérdéseikre legyen jogi segítség. Nagyon sok törvény van, amik részletesen kitérnek a gyermekek jogaira, oktatásaira, iskolába való belépésüknek feltételeire, a szülők jogaira. A jogi szabályozások mindig egy vázát alkotják a dolgoknak, így az oktatásnak is. De a tevékenységben résztvevők gyorsíthatják vagy lassíthatják az átalakulás folyamatát.

Ebben a fejezetben én az integrált oktatást szabályozó, és az integrációt elősegítő főbb jogi szabályozásokat fogom megemlíteni. Vannak a törvények között olyanok is, amelyek a megjelenésük óta már hatályukat veszítették, vagy átdolgozták azokat. Viszont fontosnak gondoltam megemlíteni őket, mert ezek voltak azok az első jogi törekvések, amelyek elősegítették az integráció kibontakozását a magyar közoktatásban. Természetesen mindenképpen meg kell említeni azt a tényt, hogy Magyarországon mindig a hatályban lévő törvényt kell alapul vennie minden közoktatási intézménynek.

- A Magyar Köztársaság Alkotmánya – 1949. évi XX. törvény 16§. A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit;⁹
- A Gyermekek jogairól szóló – 1991. évi LXIV törvénnyel kihirdetett Egyezmény. Ezzel a törvénnyel hirdeti ki a Magyar Köztársaság a gyermeki jogokról New Yorkban, 1989-ben született nemzetközi egyezményhez való csatlakozását;¹⁰
- A közoktatásról szóló – többször módosított – 1993. évi LXXIX. törvény. (A továbbiakban közoktatási törvény);6.§(2), 24.§(5) rendelkezik arról, hogy ha a gyermek iskolaérett lesz, akkor „attól a naptól válik tankötelessé, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betöltötte”. Tankötelezettsége annak a tanévnek végéig tart, amelyben a gyermek a tizenhatodik életévét betölti. Az SNI tanuló tankötelezettsége legfeljebb annak a tanévnek végéig hosszabbítható meg, amelyben a tizennyolcadik életévét betölti (6.§(4) a,b).¹¹
- A közoktatási törvény meghatározza a sajátos neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételeket: az illetékes szakértői bizottság által meghatározottak szerinti fejlesztésekhez szakirányú végzettségű gyógypedagógus foglalkoztatása szükséges; a foglalkozáshoz speciális tanterv, tankönyv, valamint speciális gyógyászati és technikai eszközök, továbbá a gyermek, tanuló részére a szakértői és rehabilitációs bizottság által meghatározott szakmai szolgáltatások biztosítása.(Nkt.121. §).¹²
- A következő közoktatási törvény a 119. § (2) ¹³kimondja azt, hogy az integrált nevelés-oktatás sérülésspecifikus szempontú fejlesztéseket, beruházásokat igényel. Ezeknek a feladatok ellátásának a segítségére a Magyar Köztársaság Kormánya a fogyatékos Gyermekek és Tanulók Felzárkóztatásáért Országos Közalapítványt hozott létre. A közalapítványnál pályázati lehetőségekkel lehet támogatást kérni. A pályázatok célja, hogy az együttneveléshez tartozó eszközellátásra, információáramláshoz kapcsolódó és szervezetfejlesztéshez tartozó pályázatokat meghirdesse, ezzel is az integrált oktatás feltételeit segítse elő.
- A Ktv. 3. számú melléklete az 1993. évi. LXXIX. törvényhez. „Az osztályok, csoportok szervezése” rendelkezik arról, hogy a SNI tanulót az óvodai, iskolai osztály,

⁹https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=94900020.TV&targetdate=ffffff4&printTitle=1949.+%C3%A9vi+XX.+t%C3%B6rv%C3%A9ny&referer=http%3A//net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi%3Fdocid%3D00000001.TXT .

¹⁰<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv> .

¹¹ <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV>

¹² <https://njt.hu/jogszabaly/2011-190-00-00.0>

¹³ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

kollégiumi csoport létszámának számításánál kettő, testi, érzékszervi és a közép súlyos értelmi fogyatékos, továbbá autista gyermeket, tanulót pedig három gyermekként, tanulóként kell számításába venni. Két tanulóként kell számításba venni a felzárkóztató oktatásban (27.§(8) bekezdés) részt vevő tanulót.”¹⁴

A szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvények;

- A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelete a nevelési-oktatási intézmények működéséről;¹⁵
- A 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatról;¹⁶
- 100/1997. (VI.13.) Kormányrendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról;¹⁷
- 19/2004. (VI.14.) OM rendelet 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet módosítása kimondja, hogy a közoktatási törvény 30. §-ának (9) bekezdése alapján bizonyos tantárgyakból, tantárgyrészekből a tanuló teljesítményének értékelése, minősítése alóli mentesítés céljából szakértői vizsgálat indítható¹⁸;
- A 2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról.¹⁹
- A módosításoknak tartalmaznia kell a mindenkori hatályos törvény által meghatározott irányelveket, melyek a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatására vonatkozó módosított nevelési irányelvek. Ezeket az irányelveket a NAT tartalmazza, és jelenleg a 2011. évi CXC. törvény (Nkt.) köznevelési feladatként határozza meg. Ha ezek a dokumentumok, nem tartalmazzák az átdolgozásokat, módosításokat, akkor SNI gyermek nem kezdheti meg integráltan a nevelő-oktató tanulmányait a köznevelésben, az óvodák-iskolák intézményeiben.

NAT-2020:

- Az 5/2020.(I.31.) Kormányrendelettel ²⁰lépett hatályba az új Nemzeti Alaptanterv, melyhez elkészült a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei. Ez a dokumentum alapidokumentum, és az ebben meghatározott fejlesztési területek,

¹⁴ <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV>

¹⁵ <https://njt.hu/jogszabaly/1994-11-20-67>

¹⁶ <http://jogiportal.hu/index.php?id=ec3lhc5qk0276oja9&state=20041116&menu=view>

¹⁷ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700100.kor>

¹⁸ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400014.MKM&txrefere=A0900028.OKM>

¹⁹ <https://njt.hu/jogszabaly/2005-2-20-45>

²⁰ <https://njt.hu/jogszabaly/2020-5-20-22>

nevelési célok, kulcskompetenciák, és a tanulási területeket érintő célok, feladatok érvényesek a sajátos nevelési igényű tanulókra. Ez a dokumentum az SNI tanulók iskolai oktatásának alapidokumentuma. Csépe-Mohai K.- Perlusz A.(2020. 19 .o.) Az okirat *„nagy hangsúlyt helyez a differenciálásra, a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet biztosítására. A különleges bánásmódot igénylő gyermekek – tanulók ellátása kapcsán megállapítja, hogy: a hátránykompenzáció biztosítása érdekében (SNI, BTMN, HH, HHH) a tanuló szükségleteihez, képességeihez, készségeihez illeszkedő módszertani eljárások (eszközök, módszerek, terápiák, a tanítás-tanulást segítő speciális eszközök, a gyógypedagógus módszertani iránymutatásainak beépítése, egyéni fejlesztési terv készítése és rendszeres ellenőrzése) alkalmazása szükséges a különböző pedagógiai színtereken.”*

Személyi feltételek, humán erőforrások:

A jól megszervezett humán erőforrás egy intézmény sikeres működéséhez elengedhetetlen. A humán erőforrásba nem csak a szakmailag jól képzett pedagógusok tartoznak bele, hanem a takarító személyzettől, a karbantartóig a rendszergazdákon át az iskolatitkárig, a portás, a gyógy/pedagógiai asszisztensig mindenki. Ezek az emberi erőforrások mind szükségesek ahhoz, hogy az oktatás menete zavartalanul haladjon. Azok a pedagógusok, akik a sajátos nevelési igényű gyermeket tanítják az integrált oktatási rendszerben, nehéz helyzetben vannak. A probléma gyökere abban van, hogy tanulmányaik alatt keveset, vagy csak alapvető elméleti szinten hallanak ezeknek a gyerekek a szükségleteiről, megfelelő oktatási módszereikről. Azok a pedagógusok, akiknek nincsenek megfelelő tapasztalataik, megijedhetnek az oktatói- nevelői munka súlyától. A témával kapcsolatban kutatásokat is végeztek, ahol a pedagógusok attitűdjeikre voltak kíváncsiak. Minden esetben az a megállapítás nyert tény, hogy a pedagógusok nem érzik magukat jól ebben a feladatkörben. Ezt a tényét Bánfalvy Csaba 2006-ban végzet munkája is alátámasztja. Így írt erről Bánfalvy, 2006 in: Orosz, 115.o: „Vizsgálódásom során a következő pedagógiai helyzetképet kaptam az együttnevelés mai magyarországi helyzetéről. Számos helyen kényszerből kerülnek az osztálytanítók az együttneveléssel kapcsolatba. Fontos lenne a jövőben, hogy a pedagógusokat ne kényszerítsék erre a feladatra, ha pedig mégis részt kell venni benne, akkor biztosítsák a pedagógusok felkészülését erre a feladatra. Gyógypedagógus jelenléte nélkül, az osztálytanítók jelenlegi felkészülése mellett lehetőleg ne vállalják az együttnevelést, vagy legalábbis ne ilyen gyakorlatból vonjanak le következtetéseket az

együttnevelés hatékonyságára.” Balázs és Bass is foglalkozott a kérdéssel Bánfalvy munkásságának útmutatását használva. Náluk az a tény nyert megállapítást, hogy a gyakorló pedagógusok többsége nem szimpatizál az integráció eszméjével. Abban is egybehangzó vélemények voltak, hogy az integráció egy „szükséges rossz”, amivel a sérült gyerekeket próbálják a társadalomba integrálni.

A megoldás abban rejlik, hogy a fogadó intézményben dolgozó tanítóknak és tanároknak szakmai ismereteik legyenek a differenciáló pedagógiáról, és azokat alkalmazzák is a nevelő-oktató munka során. Amennyiben a pedagógus rendelkezik is a differenciáló munkamódszer tudásával, és alkalmazza is, akkor is előfordulhatnak nehézségek, tanulással járó kudarcok. Ez a tanulás/tanítás természetes velejárója, és a pedagógusoknak erre számítani kell, és nem szabad kudarcnak megélniük. Egy pedagógus empátiája megmutatja azt, hogy mennyire tudja elfogadni az új oktatásszervezési változásokat, és félre tudja tenni a saját érdekeit. Az is a tanítótól függ, hogy el tudják-e fogadni és meg is tudják-e szokni a változásokat. Ha az osztálytanító pozitívan áll hozzá a sérült gyermekekhez, akkor megértést tanúsít, ezáltal megérti a szülők döntésének a lényegét. Az is az elfogadás és megértés jeleként értelmezhető, ha a szülőktől kér tanácsot a gyermeknél felmerülő problémák kezelésére és a gyógypedagógus segítségét kéri a megoldásokhoz. Így megteremti a kooperáció lehetőségét, amiben pedagógus-gyógypedagógus és a szülő közösen tudja a gyermek érdekét, fejlődését elősegíteni. (Csányi, 2001b, 16.o).

Nádori, (2013.) A sikeres integrációt úgy lehet eredményesen megvalósítani, hogy két tanáros modellt alkalmaznak az intézmények, melyben egy tanító és egy gyógypedagógus közösen neveli/oktatja a gyerekeket. Az oktató-nevelő munkához gyógypedagógusra van szükség. Az ő munkáját nem lehet fejlesztő gyógypedagógussal kiváltani. Ha a sajátos nevelési igényű tanuló hallás, látás, mozgássérült, akkor a megfelelő szakképesítéssel rendelkező gyógypedagógust kell alkalmazni. Azért fontos a szakirányú végzettség a gyógypedagógus esetében, hogy a hallássérült diákkal szurdo, a láttássérülttel tiflo- az autizmus spektrum zavaros gyermekkel, autizmus spektrum pedagógiája szakon végzett gyógypedagógus foglalkozzon. Ezen felül a gyermek jogosult az utazó gyógypedagógiai hálózat szolgáltatásaira és konduktori ellátásra is. Ezért a siker kulcsa abban rejti, hogy az intézményeknek törekedniük kell arra, hogy olyan pedagógusokat és gyógypedagógusokat alkalmazzanak, akik képesek arra, hogy kidolgozzák a megfelelő innovációt, azok feltételeit és így az integrált nevelés-oktatás alapjait teremtsék meg. Ezen felül kialakítsák a jó konstruktív kapcsolatot egymás között. Érdemes azon elgondolkodni a munkaadóknak, hogy az integrációt vállaló pedagógusokat szervezeten készítsék fel a rájuk váró munkára.

Tárgyi feltételek:

Ahhoz, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált óvodai-iskolai nevelése megvalósulhasson azokban az intézményekben ahová járnak, a főbb közoktatási dokumentumokban rögzíteni kell az oktatáshoz való feltételeket. Ilyen dokumentum a nevelési és pedagógiai program, a helyi tanterv, és az alapító okirat. Ezekben az iratokban szerepelnie kell a törvény által meghatározott oktatásra, nevelésre vonatkozó nevelési elveknek, melyeket az SNI gyermekekre szakszerűen átdolgoznak, módosítanak. A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelő-oktató munkája az óvodai-iskolai keretek között csak akkor lehetséges, ha a fogadó intézménynek a fontosabb és egyben főbb közoktatási dokumentumaiban, mint az alapító okirat, pedagógiai vagy nevelési program, helyi tanterv módosítva vannak.

Alapító okirat:

Ez az okirat a közoktatási szolgáltató tevékenység folytatására jogosító okirat, tartalma meghatározott. A kiegészítéseknek tartalmaznia kell a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése-oktatása feltételeit. Ezek a következők:

- Feladatként szerepel a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását
- A csoporton belüli fogyatékosági típusok, fok pontos meghatározásával

Ahhoz, hogy az intézmény hozzá jusson a megfelelő támogatásokhoz, amelyek egy fogadó iskolát megilletnek, az integrálást dokumentálni kell. Ezek a támogatások a következők:

- A normatív támogatás emelt szinten jár
- Kedvezően változhat az osztálylétszám
- Az utazótanári szolgáltatást igénybe veheti az intézmény
- Ha a meghatározott létszámot, 15 főt eléri a sajátos nevelési igényű tanulók száma, akkor az intézmény gyógypedagógiai asszisztenst alkalmazhat
- Az SNI gyermekeknek joguk van a rehabilitációs, rehabilitációs órakeretre, melynek a heti óraszám 15-50 %-a, és ezt az óraszámot az érintett tanulók számával kell arányosan osztani. Osztályok és évfolyamok között az óraszám átcsoportosítható, és egy adott tanéven belül is változhat.

Pedagógiai program:

Az intézmények pedagógiai programja meghatározza a következő szempontokat, mely meghatározás során a közoktatási törvény 48. § (1) a, b pontját veszik alapul.

a) Az a) pont az iskola nevelési programjára tér ki. Ezen belül:

- pedagógiai alapelvek, célok, feladatok az iskolában történő nevelő-oktató munka során
- a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok
- a kapcsolatfejlesztéshez tartozó feladatok
- pedagógiai tevékenységek a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel kapcsolatosan
- segítő tevékenység alkalmazása a tehetség, képesség kibontakoztatást során
- gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok
- felzárkóztatást elősegítő programok a tanulási kudarcnak kitett gyermekeknél
- szociális hátrányok enyhítését segítő programok
- azon eszközök listáját, amely a pedagógiai program végre hajtásához szükségesek és a nevelő-oktató munkát segítik
- szülők, tanulók az iskolai és kollégiumi pedagógusok sikeres együttműködési formáit és ezek tovább fejlesztésének lehetőségeit.

b) A b) pont az iskola helyi tantervére ad útmutatást, a 2/2005 (III. 1.) OM- rendelet alapján.

Sok mindent figyelembe kell venni a helyi tanterv megtervezésénél a sajátos igényű gyermekek oktatásával kapcsolatban. Fontosnak tarják a rehabilitációs és egészségügyi fejlesztés pedagógiai órakeretének megtervezését. A tantárgyak oktatásánál a tartalmaknak mindig figyelembe kell vennie a sajátos nevelési igényű tanulók egyéni adottságait, és erre építve kell tervezni a tevékenységeket és követelményeket. A szakértői bizottság szakvéleményében szereplő javaslatokat mindig szem előtt kell tartani. Az értékelési rendszernek differenciáltan kell megjelennie. A tananyagok bizonyos részeit adaptálni kell, így biztosítva a tanulók számára a könnyebb megérthetőséget, feldolgozást. Lehetővé kell tenni a mérték szerinti oktatást, az individuális programokon való részvétel lehetőségét, a gyermekek élményeihez kötődő ismereteket és a differenciálást. Fontos megemlíteni a helyi tantervben azon speciális tárgyi feltételeket, amelyek a sajátos nevelési igényű diákok nevelését és oktatását elősegítik.

Fejlesztési terv:

Ez a szakmai dokumentum a differenciált megsegítésnek az elemeit tartalmazza. Folyamatosan és rugalmasan változik. Változását a sajátos nevelési igényű gyermek szükségletei és fejlődési tempója határozza meg. A gyógypedagógus a fejlesztési terv kialakításakor sok szempontot vesz figyelembe, annak érdekében, hogy a fejlesztésre szoruló gyermek a megfelelő és fejlődésének meghatározó fejlesztésekben részesüljön. Ezek a szempontok a következők: a gyermek aktuális állapota, folyamatos nyomon követés, saját megfigyelései, tapasztalatai és a mérőlapok feladatlapok eredményeinek figyelembe vétele.

A gyógypedagógus, aki a fejlesztést végzi, folyamatos kapcsolattartásban van a pedagógus kollegáival, a gyermek szüleivel és az utazótanárokkal. a gyermekkel kapcsolatos problémákra közösen keresik a megoldást.

Csépe, (2020.) Amint azt a NAT is kimondja, nem csak a dokumentációknak kell meglenniük ahhoz, hogy egy iskola működni tudjon, hanem az eszközöket is biztosítani kell az államnak az intézmények részére. A mai világban nagyon fontos egy intézménynél, hogy jó infrastruktúrával rendelkezzen. Az alapfelszerelések – az épület, az álló eszközök, mint a bútorok, berendezések, felszerelések, és a taneszközök az állam, vagy egyház, alapítvány feladta, hogy ezeket megteremtse, és rendelkezésre bocsássa az oktatás részére. Azokon kívül, ami egy oktatást-nevelést végző intézményben meg kell, hogy legyen, a sikeres integrációt elősegíthetik azok a szakmailag jól megszerkesztett tankönyvek, a speciális technikai és szemléltető eszközök, mint az okos panelek, projektorok, interaktív táblák, tábla gépek, számítógépek, vagy is az IKT eszközök, és ezzel együtt a gyors internet hozzáférés. Kókyné,(2007.) A speciális gyógyászati és fejlesztési eszközöknek is meg kell lennie, hogy ezek az eszközök is az SNI gyermekek előre menetelét szolgálják. Megfigyelhetjük, hogy az elmúlt pár évben egyre több okostantermet létesítenek az iskolákban, amik nagyon jó minőségű számítástechnikai eszközökkel vannak felszerelve. Ilyen eszközök a laptopok, okostáblák, de a 3D-s nyomtatók és lézergravírozó gépek. Ezek az eszközök az integrált oktatásban is újabb lehetőségeket nyújtanak a sajátos nevelési igényű gyermekek minőségi oktatására.

2.4. A sajátos nevelési igényű tanulók integrálása többségi, normál osztályokban

Orosz 2014-ben az *Ars Boni Jogi folyóirat* által kiírt cikkíró pályázat keretében a következőket írta a témával kapcsolatban. Minden gyermek és szülő életében az a szeptember 1-je, amikor a gyermek először lépi át az iskola kapuit, mérföldkő az életükben. Kifejezetten igaz ez a sajátos nevelési igényű gyermekekre és családjaikra. Nagyon fontos, hogy az iskolákban dolgozó pedagógusok a sérült gyermekek részére biztosítsák az ideális tanulási és szocializációs folyamatokat, és azok feltételeit. Az integráló iskoláknak a tanév megkezdése után az egyik fő feladatai közé tartozik, hogy a pontos állapot felmérése után megtalálják azokat a módszereket, amelyekkel a legeredményesebben tudják fejleszteni a gyerekeket. Az SNI gyermekek esetében a leggyakrabban felmerülő fejlesztési területek a következők: észlelés, tanulás, érzékelés, gondolkodás és nyelv, figyelem, emlékezet, akarati cselekvés, érzelem, motiváció. Ezeket a területeket a tananyag elsajátítása közben, és a tanórákon kívüli fejlesztő foglalkozáson fejlesztik. Mint azt már az előző fejezetben leírtam az SNI gyermekek oktatására vonatkozó feltételeket törvénybe foglalták, mely törvények a gyermekek érdekeit tartják szem előtt. Céljuk egyértelműen az, hogy a gyermekek esélyei közötti különbségeket csökkentsék, függetlenül attól, hogy milyen oktatási intézménybe járnak. A törvények az irányadó elveket is tartalmazzák a sajátos nevelési igényű gyermekek integrálásáról, mely elveket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Az integrációhoz tartozik még a tárgyi és személyi feltétel, a sikerek és nehézségek oka is, de ezekről már az előző (2. fejezet) fejezetben szó esett. Ezért ebben a részben inkább az osztálytermi folyamatokról és az osztályteremi elrendezésről írnék pár szót.

Az osztálytermi folyamatok egyik része az, hogy a motiválás folyamatosan és napi szinten történjen meg, mert így a mindennapos osztálytermi jelenlétre tudják a gyerekeket és szüleiket ösztönözni. Megállapítható az a tény, hogy az integráló oktatásban hosszú távon és eredményesen a heterogén csoportösszetétel sokkal előnyösebb, mert a fejlesztések lehetősége sokkal jobban megvalósítható. Az oktatás során olyan munkaformák megválasztása az előnyös és szükséges, amelyek a készségeket és képességeket kölcsönösen támogatják és erősítik egymást. Löffler Éva gyógypedagógus,²¹ aki maga is tanulásban akadályozott gyermekeket integrál többségi iskolában, előadásában beszélt ezekről a módszerekről. Ezért is tartottam fontosnak, hogy az elméleti részben megemlítssem a tőle hallottakat. Véleménye és tapasztalatai szerint, a frontális munkaforma ebben az esetben nem mindig eredményre vezet,

²¹ *Löffler Éva gyógypedagógus előadása: Tanulási zavarral küzdő tanulók a tanítás-tanulás folyamatában. 2023.10.03. Szigetvári Városi könyvtár*

ezért inkább ajánlott a csoportos, páros, kooperatív munkaformákat alkalmazni. A teljesítmény és készségek, képességek kamatoztatására nagyon jó hatással van az a lehetőség, hogy ha a létszámok ezekben az osztályokban korlátozva vannak, az ajánlott létszám maximálisan 20 fő, és az osztályon belül a sajátos nevelési igényű tanulók száma is. Ezzel szemben a mai közoktatásban az osztályok létszáma túlsúlyos. Mezei (2021) írásában arról olvashatunk, hogy nem ritka az a jelenség, hogy 30-32 gyermek „ül” egy tanteremben és nem asszisztensek segítik az SNI tanulót a tanórák alatt, hanem a szülő által fizetett árnyékpedagógusok.

Löffler Éva ²² szerint a tanórákon a tudás a tananyag átadása szóban és írásban is történik meg. Módszertanilag az élménypedagógia, a saját élményen alapuló módszerek alkalmazása a legjobb. Az órai tananyagot legjobban úgy tudja elsajátítani a gyermekek, ha rövid összefoglaló, színes órai vázlatokat kapnak, melyeket a füzetekbe beragasztanak. A gondolattérkép, képek, ábrák, grafikonok alkalmazása is segíti a tananyag rögzülését. A papírlapok fektetett használata, nagy nyomtatott betűk alkalmazása és a 45 fokos szabály alkalmazása írott szövegnél ajánlott, mert ezek alkalmazása mind segítheti a tanulási zavarral küzdő gyermekek iskolai tanulmányait. Ha a tanórákat, az előző óra tananyagának összefoglalásával kezdi meg a pedagógus, akkor lendületet ad a tananyagban a tovább haladáshoz. A mellett a tény mellett sem mehetünk el szó nélkül, hogy az IKT eszközök által nyújtott oktatási lehetőségek is ideális feltételeket teremtenek a pedagógusoknak a színvonalas oktatásra. Az oktató- nevelő munka során az ösztönző módszerek, és az öndifferenciáló feladatok alkalmazása sokkal fontosabb, mint egy normál osztály életében. A megerősítés a pedagógus részéről elengedhetetlen minden munkafolyamatnál. Az elismerés, dicséret, helyeslés, biztatás és a jutalmazás mind ösztönzőleg hat a gyerekek teljesítményére, fejlődésére. A következetesség nagyon fontos része a mindennapoknak. A tanterem kialakítása is előnyösen hathat a tanulók teljesítményére. Érdemes olyan termet választani, aminek nagysága ideális arra, hogy különböző eszközöket el lehessen helyezni benne, több kisebb közösségi teret ki lehessen alakítani benne. Ilyen például egy szőnyeg az egyik sarokban, vagy egy pár darab párna vagy ülő babzsák elhelyezése a beszélgetésekhez, játékhoz, vagy pihenéshez.

²² Löffler Éva *gyógypedagógus előadása: Tanulási zavarral küzdő tanulók a tanítás-tanulás folyamatában. 2023.10.03. Szigetvári Városi könyvtár*

Az előadásán ²³az is elhangzott, hogy a tanulás folyamatának megsegítésének egyik jó módszere, ha a sajátos nevelési igényű gyermeket nem a hátsó padsorba ültetjük, hanem minél közelebb a táblához és a tanári asztalhoz. Vagyis az első sorba, mert így kisebb az esély arra, hogy tanórán bármi elvonja a gyermek figyelmét. Ami még motiválható lehet a gyermeknek, hogy kis polcos szekrényeket helyezünk el a tanteremben, amiben mindenki saját eszközeit, feladatlapjait el tudja tárolni. Így ki tudnak maguknak alakítani saját kis részeket a tárgyaiknak. Különálló asztalok elhelyezése lenne az ideális az egyéni tanulás megsegítéséhez. Az SNI gyermekeknek a tanulási folyamatokban nagy segítséget jelenthet, ha az osztálytermek falaira jól látható fali táblákat helyeznek el a magyar ABC-é betűivel, a szorzótábla műveleteivel. Ha lehetőség van rá, minden tanórán, foglalkozáson használjon a pedagógus, szemléltető eszközöket. Az oktatást, tanítást, foglalkozást az is segítheti, ha azokhoz a csoportokhoz, ahol SNI gyermek van, mindig lenne egy pedagógiai asszisztens, aki nagy segítsége lehet a pedagógusnak és a gyermeknek is egyaránt.

²³ *Löffler Éva gyógypedagógus előadása: Tanulási zavarral küzdő tanulók a tanítás-tanulás folyamatában. 2023.10.03. Szigetvári Városi könyvtár*

3. Kutatás

3.1. Kutatás célja, célkitűzése

Kutatásom célja, hogy az integrációról egy olyan valós felmérést készítsek, ahol azok mondhatják el őszinte véleményüket, és tapasztalataikat az integráció fontosságáról és hasznosságáról, de a megvalósítás akadályairól is, akiknek ezt az oktatási formát meg kell valósítaniuk, és eredményeket kell elérniük a gyerekeknél. Úgy gondolom, hogy 2023-ban már sok eszköz, és a hatékony módszerek széles tárháza áll rendelkezésére a pedagógusoknak ahhoz, hogy munkájukat megkönnyítsék, színesebbé és hatékonyabbá tudják tenni az integráció érdekében. Szeretnék arról eredményeket a személyes és általános információkon túl, hogy jelenleg hogyan állnak a pedagógusok az integráció és inklúzió kérdéséhez. Miben látják a sikerességét és mik okozzák a nehézségeket.

3.2. Kutatási kérdések

Kutatásomban több szempontot figyelembe véve kaptam meg a kérdéseimre a válaszokat. A kérdéskörök egyik részében a sajátos nevelési igényű gyermekekre vonatkozóan fogalmaztam meg a kérdéseket. Olyan adatokra voltam kíváncsi, hogy milyen sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók járnak jelenleg az intézményekbe, aktuális létszámuk, valamint az elmúlt 5 évben nőtt-e az sni gyermekek száma, és ha igen, akkor mekkora arányban. Leginkább erre az adatra vagyok kíváncsi, mert ha a saját munkahelyemet nézem, hogy 5 év alatt több lett a sajátos nevelési igényű tanulók száma, akkor feltételezem, hogy ez más oktatási intézményekben is így van. Fontosnak tartottam az integrációról és inklúzióról alkotott pedagógusi véleményekre is rákérdezni. De arra is kitértem, hogy a választ adó pedagógusok, hány fő sajátos nevelési igényű gyermekkel foglalkoznak, és az integráció mely formája valósul meg az intézményükben, és kik azok a személyek, akik a munkájukban a legtöbb segítséget megadják. Az integráció fontos módszere a differenciálás, amivel kapcsolatban szintén tettem fel kérdéseket, mint alkalmazásának gyakoriságára. Az önképzés, és a rá szánt idő mennyisége is a kérdéseim között szerepeltek. A sajátos nevelési igényű gyermekek elfogadására a diáktársak és szülői csoportokban, és az integrációval kapcsolatos pozitív és negatív tapasztalatokra irányuló kérdéseket is tettem fel a pedagógusoknak. Ezek alapján a kutatási kérdéseim, melyekre kerestem a válaszokat, a következők voltak:

- Milyen a helyzete a sajátos nevelési igényű gyermekeknek a köznevelési intézményekben, óvodában, az alsó és felső tagozaton, szakközépiskolában?
- Mi a véleménye a nevelést-oktatást végző pedagógusoknak az integrációról, inklúzióról, és miért gondolják fontosnak és hasznosnak?
- A differenciálást az integráció meghatározó módszerének gondolják-e?
- Milyen módon fogadják el a sajátos nevelési igényű gyermekeket az intézményekben a társaik, és a szüleik?
- Milyen gyakran és formában képezi magát az integráció témájával kapcsolatban?
- Mik az integrációt befolyásoló körülmények, milyen sikereket éltek meg pedagógusként egy gyermekkel kapcsolatban?

3.3. Kutatásmódszertan bemutatása

A kutatásomnál a primer- szekunder kutatási módszert és a kvantitatív kutatási elemzést alkalmaztam. Táblázatok, grafikonok bemutatásával prezentálom a kutatásom eredményeit.

Kutatói munkám adatfelvétele a hólabda módszerrel készült. Kérdőív készítésével kaptam meg a kérdéseimre a választ, amit online készítettem el a pedagógusok számára, a „google doc” alkalmazás használatával. A kérdőívben voltak nyitott és zárt kérdések. A kész kérdőívet először a szigetvári oktatási intézményekhez küldtem el. A Dél-Zselic Tinódi Lantos Sebestyén Általános Iskola, az Istvánffy Miklós Általános Iskola és Baranya Megyei Szakképzési Centrum Zrínyi Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola pedagógusaitól kértem segítséget. A legnagyobb igyekezetem és a többszöri egyeztetés az intézmény vezetőikkel nem a várt eredményeket hozta a kitöltés létszámát tekintve. A gyakorló pedagógusok közül 71 fő töltötte ki a kérdőívemet. Így az internet nyilvános csatornáját használtam, ahol szakmai csoportokban kértem segítséget, további válaszokért. A válaszadás anonim volt, így reményeim szerint a pedagógusok őszintén és nyíltan válaszoltak a feltett kérdésekre anélkül, hogy bárkinek is tartania kellene attól, hogy válaszaival kellemetlen helyzetbe kerülne.

3.4. A kutatás eredményeinek bemutatása

A kérdőívem első felében általános és személyes adatokra kérdeztem rá a (1-7. kérdésig), míg a második részben az integráció, inklúzió, differenciálás témakörében tettem fel kérdéseket a pedagógusoknak (8-26. kérdésig). A kérdőív kérdéseit a mellékletben mutatom be.

71 pedagógus töltötte ki a kérdőívet, ezzel is segítve munkámat. Megmondom őszintén, hogy nagyobb részvételre számítottam, főleg a helyi iskolák pedagógusaitól, mivel kis városban élünk és sokan ismerjük egymást. Ezért úgy gondoltam, hogy a három helyi oktatási intézményből érkezik megfelelő mennyiségű válasz ahhoz, hogy a kérdőív értékelhető legyen. Mivel ez nem így történt nem csüggedtem el, hiszen tagja vagyok pedagógiai és gyógypedagógiai csoportoknak a nyilvános internetes csatornákon, így az ottani, ismeretlen pedagógusoktól kértem segítséget. Igaz az időzítés nem a megfelelő volt, utólag visszagondolva, mert karácsony előtt tettem fel a kérdőívemet, de januárra megérkezett a kellő létszámú kitöltés ahhoz, hogy el tudjam kezdeni az adatok, válaszok feldolgozását.

A válaszadások első kérdései között demográfiai kérdések voltak, az egyik kérdés a kitöltők nemére vonatkozott, ahol a nők aránya 95,8% volt, a férfi pedagógusoké 4,2%.

A demográfiai adatokban bemutatom az **1. ábrán** a különböző fenntartású intézményekben dolgozók megoszlását. Elgondolásom az volt, hogy a kérdőívet kitöltők nagy többsége állami fenntartású intézményben dolgozik, mivel Magyarországon ez a jellemző az iskolák túlnyomó részére.

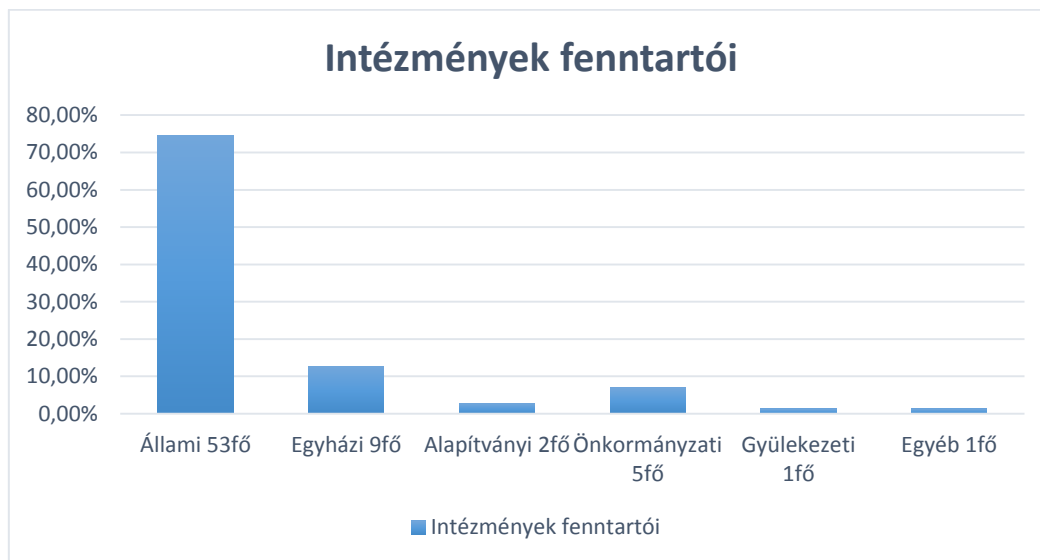
A **2. ábrán** az intézmény típusok adatai láthatók. Ennél a kérdésnél az általános iskolában dolgozó pedagógusok és pedagógiai asszisztensek voltak a legtöbben, és bebizonyosodott, hogy ez az az intézmény típus, ahol legelőször tudatosul a szülőben, hogy mi is az a sajátos nevelési igény. A tanítók és a tanárok azok, akik a gyermekeket iskolás éveikben a legjobban tudják segíteni, és az intézményi és társadalmi integráció útján ők indítják el a diákokat.

A **3. ábrán**, a pedagógusi pályán eltöltött időre vonatkozó adatok láthatóak. Kérdésem arra irányult, hogy a kérdőívemet kitöltő pedagógusok közül ki hányadik évét tölti a közoktatásban.

A különböző településeken dolgozó nevelő-oktató munkát végző személyek arányát is megvizsgáltam. A válaszok alapján 56,3% városban, 21,1% falu/községben, 12,7%

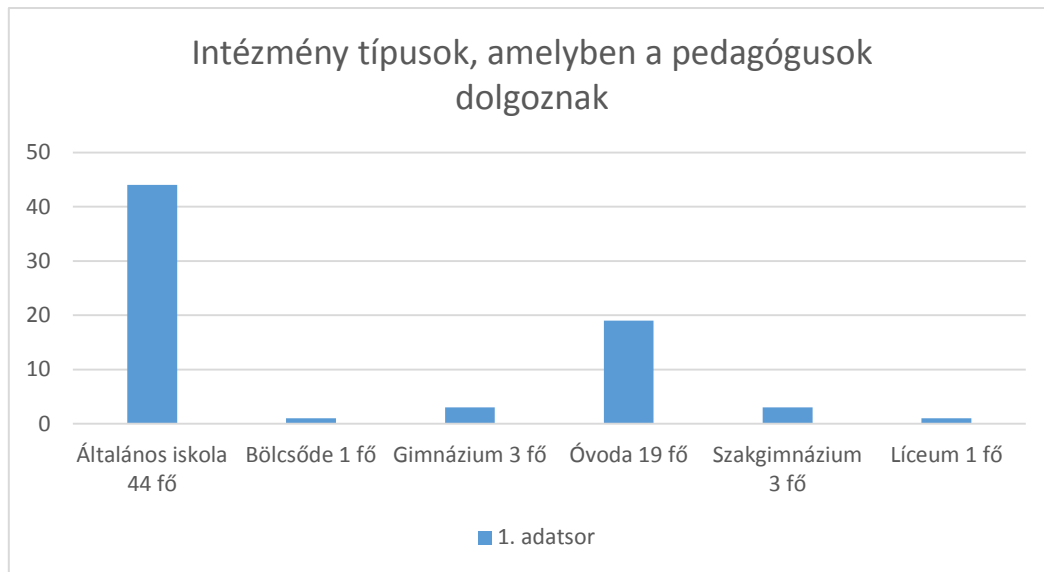
fővárosban, és 9,9% megyeszékhelyen végzi munkáját. Azért ezt az öt kérdést emeltem ki az általános kérdések közül, mert a számadatok nagyon sok mindent elmondanak.

Az intézmény típusának megjelölésénél az általános iskolai pedagógusok voltak a legaktívabbak. Így kimondhatjuk, hogy a kutatás adatai nagy számban az általános iskolában dolgozó pedagógusok véleményét fogja tükrözni.

1. ábra: Intézmények fenntartói.

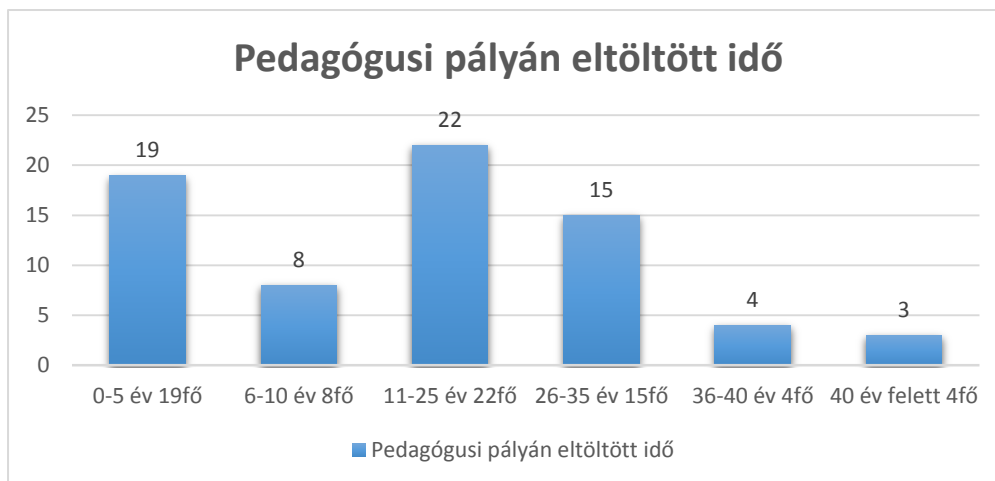
A feltett kérdésre, miszerint milyen fenntartású az intézmény, amelyben dolgozik, 71-en válaszoltak. A válaszok a következő képpen alakultak a válaszadóknál: 53 fő állami, 9 fő egyházi, 2 fő alapítványi, 5 fő önkormányzati, 1 fő gyülekezeti és 1 fő egyéb fenntartású intézményben dolgozik. Így megállapíthatjuk, hogy a kérdőívet kitöltő pedagógusok túlnyomó része állami fenntartású iskolában végzi mindennapi nevelő-oktató munkáját.

2. ábra: Intézmény típusok, amelyben a pedagógusok dolgoznak

A **2. ábrán** a pedagógusok eloszlását láthatjuk aszerint, hogy milyen intézmény típusban dolgoznak. A túlnyomó többség általános iskolában dolgozik, amin nem lepődtem meg, mert az óvodai éveket követően az integráció kérdésében a pedagógusok azok a személyek, akik leginkább érintettek, hiszen egy gyermek a legjobb esetben is nyolc+ három, vagy nyolc + négy évet tölt az iskolában a tanulmányival. Így a pedagógusok azok a személyek, akik a tanulókkal a legtöbb időt töltik az intézményi integrációban, és abból is az általános iskolai tanítók és tanárok.

A pedagógusi pályán eltöltött idő, kérdésnél lásd **3. ábra** megfigyelhető volt, hogy a 36 évet, vagy a felett aktívan munkálkodó válaszadó pedagógusok száma nagyon alacsony volt. Viszont a 0-5 év (19 fő) és a 11-25 éve (22 fő) pályán lévő pedagógusok kitöltési aránya nem sok százalékban tért el. Ami a legalacsonyabb százalékértékeket mutatott az 6-10 éves idő volt (8 fő), még a 26-35 éve (15 fő) pedagógusi jogviszonnal rendelkezők is sokkal nagyobb arányban töltötték ki a kérdőívet. Talán azért volt ilyen alacsony a 6 és 10 éve pályán lévők részvételi aránya, mert a szakirodalmakban, felmérésekben ezt az időt határozzák meg, hogy a pedagógusok elkezdnek kiégni és többségük pályaelhagyó lesz. De ez egy másik kutatás témája is lehetne.

3. ábra: Pedagógusi pályán eltöltött idő

A sajátos nevelési igényű gyermekek helyzete a mai magyar közoktatásban

Az első kérdéskörömben a kérdések a sajátos nevelési igényű gyermekekre vonatkoztak. Leginkább azt néztem meg, hogy az elmúlt öt évben volt-e létszámnövekedés az intézményekben sajátos nevelési igényű tanulók arányában. Feltételezésem szerint nem csak a mi városunkban található oktatási intézményekben volt tapasztalható a sajátos nevelési igényű tanulók létszámnövekedése. A válaszadók 88,6%-a (62 fő) igennel felelt, míg csak 11,4%(8 fő) felelt az, hogy az ő intézményükben nem volt növekedés. Így megállapítható, hogy a feltételezésem helytálló volt a létszámok növekedésével kapcsolatban. Őszintén megmondva, aki a köznevelésben dolgozik, nem lepődik meg ezen az eredményen.

Kutatásom során azt is megvizsgáltam, hogy az adott intézmények milyen sajátos nevelési igényű gyermekeket/tanulókat fogadnak. A 8-as kérdésnél több választ is meglehetett jelölni, mivel az integráló intézmények általában nem csak egy fajta sajátos nevelési igényű gyermeket/ tanulókat fogad. A válaszok kiértékelésére a sáv diagramot választottam, és az adatokat a **4. ábrán** tudjuk leolvasni.

SNI gyermekek/tanulók	Intézményben/Fő
Hallás sérült	26 fő
Mozgás sérült	28 fő
Autizmus spektrumzavar	50 fő
Magatartás és figyelemzavar	61 fő
Diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia	52 fő
Intellektuális képességzavar	38 fő
Beszéd fogyatékoság	3 fő
Expresszív beszédzavar	1 fő

4. ábra:

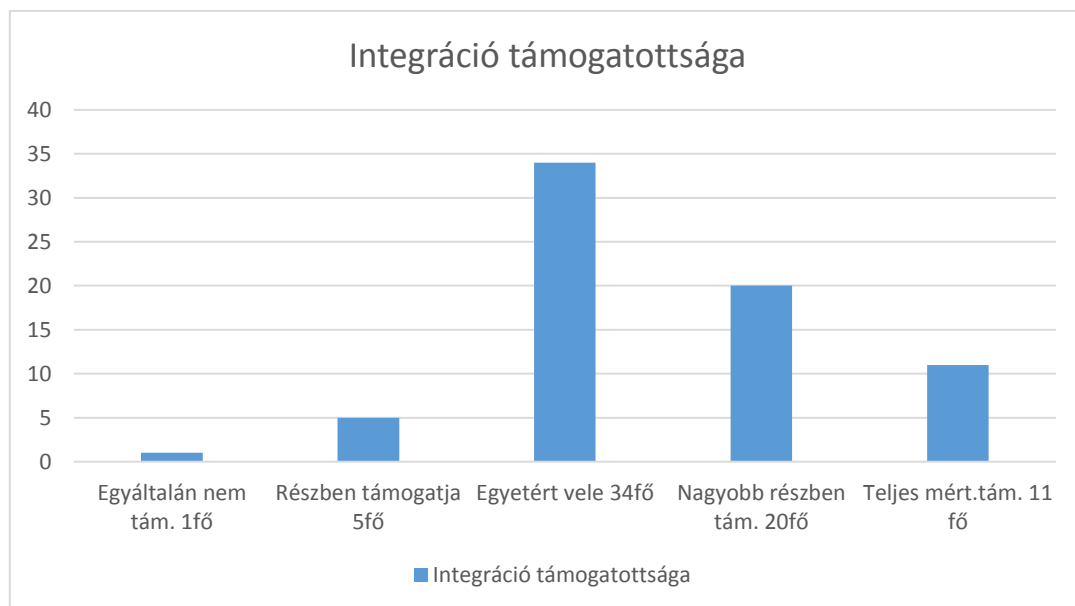
Sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók a közoktatási intézményekben

Megállapíthatjuk, hogy az intézmények sokféle sni gyermeket integrálnak a mai oktatási rendszerben. Mivel ennél a kérdésnél több választ is be lehetett jelölni, így a számokat látva megállapíthatjuk azt is, hogy a válaszadók éltek ezzel a lehetőséggel és több válasz lehetőséget is bejelöltek. Ha a számadatokat nézzük, akkor a magatartás és figyelemzavar 61, diszek csoportja (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia) 52 fő, autizmus spektrumzavar 50 fő, intellektuális képességzavar 38 fő ezek kapták a legnagyobb százalékarányokat. De a skála többi értékét is nézzük meg egy kicsit. A mozgás sérült 28, hallás sérült 26 fő, és láttás sérültek 17 fő-t is sokan megjelölték. Saját véleményem szerint, ezeket a számokat megpillantva, megállapíthatjuk, hogy a válaszadók intézményeiben sokféle sajátos nevelési igényű gyermek található, akik részt vesznek az integrált oktatásban. Ezek a sérült gyermekek nem egy speciális intézet falai között tanulnak, hanem az integrált oktatásban vesznek részt. Ami véleményem szerint azért előnyös a számukra, mert a szüleik arra adják meg nekik az esélyt, hogy könnyebben be tudjanak illeszkedni a társadalomba. Ennek pedig az az oka, hogy az integrált intézményekben ép társaikkal együtt valósul meg a társas szocializáció, ami nem mindig indul könnyen, de mind két fél számára megtanítja a teljes elfogadást.

Integráció és inklúzió, szemléletmódja a köznevelési intézményekben és a pedagógusok körében:

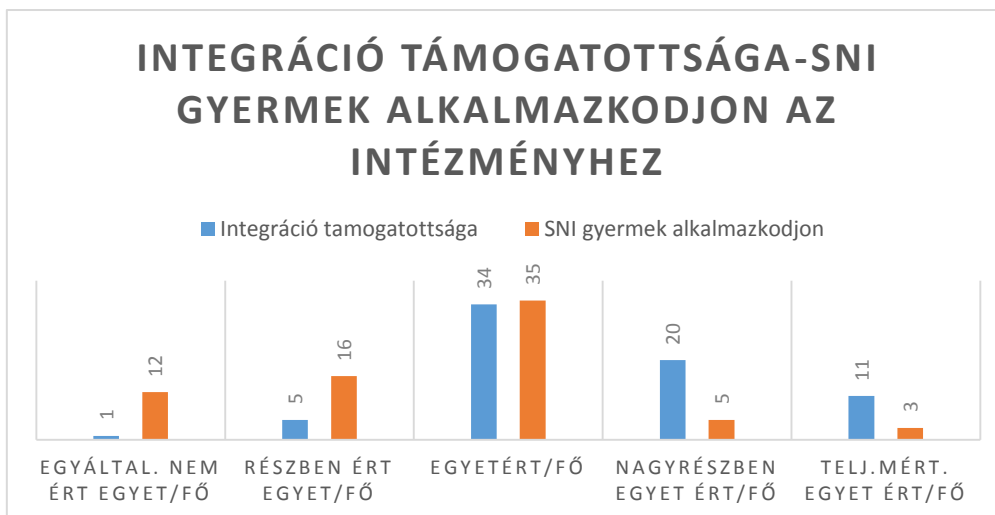
A következő kutatási kérdéskörömet az integráció, inklúzió köré építettem. A feltett kérdéseimben elsősorban arra voltam kíváncsi, hogy a közoktatásban dolgozó pedagógusok és segítők a dajkák, gyógy/pedagógiai asszisztensek, milyen attitűddel viseltetnek a témával kapcsolatban. Arra is kitértem egy kérdés erejéig, hogy az integrációs munkában kik azok a személyek, akik bekapcsolódnak a pedagógiai munkába, és jelenleg hány fő sajátos nevelési igényű gyermekkel foglalkozik a pedagógus.

Kérdőívem 14-es kérdésben arra kérdeztem rá, hogy: „Az ön véleménye szerint az intézményben, ahol ön dolgozik a pedagógusokra jellemző az integrációt segítő és támogató szemléletmód?” A kérdés kiértékeléséhez lineáris skálát használtam 1-5-ig, ahol az egyes egyáltalán nem támogató az ötös pedig, teljes mértékben támogató jelleggel van. A kérdésre 71-en válaszoltak.

5. ábra: Integráció támogatottsága

Az **5. ábra** diagramjából jól kivehető, hogy a választ adó pedagógusok túlnyomó része egyetért az integrációval. Nem mondják azt, hogy elutasító jelleggel lenének az integráció támogatásával kapcsolatban, de a teljes mértékben támogatás is nagyon kevés. Azt is megfigyelhetjük, hogy a két érték között jelentős az eltérés.

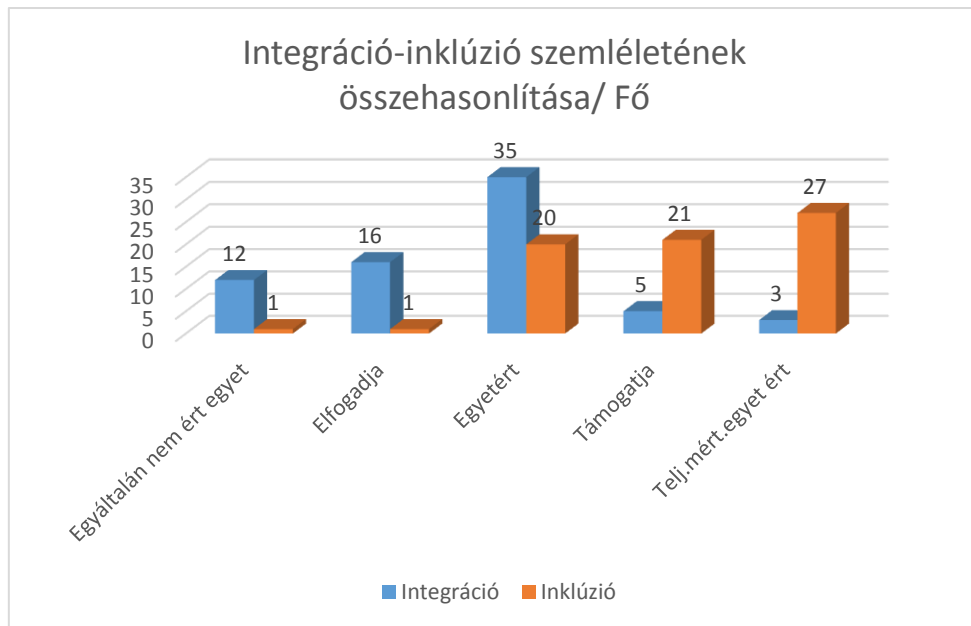

6. ábra:

Integráció támogatása és SNI gyermek alkalmazkodása az intézményhez

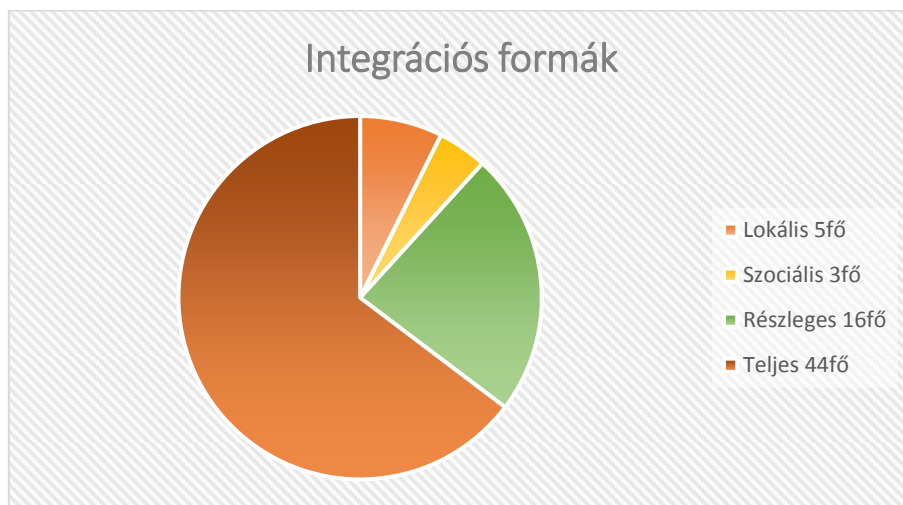
A **6. ábrán** az integráció támogatottságát és a befogadás gondolatát hasonlítottam össze. Jól látszik a diagramon, hogy az intézmények pedagógusai a sajátos nevelési igényű gyermekek befogadását a középső értékmezőbe teszik, mint az integráció támogatottságát is, de az integrációt nagyobb mértékben elfogadják, mint a befogadást. Pedig véleményem szerint, az integráció ott kezdődik egy intézményben, hogy befogadjuk a sajátos nevelési igényű gyermeket.

A **7. ábrán** az integráció és inklúzió szemléletmódját hasonlítottam össze. Megfigyelhetjük, hogy az integráció szemléletének elfogadása a középső értéksávban magas (35 fő), míg az inklúzióé a teljes mértékben elfogadottban (27 fő), és a válaszadók száma között nem sok a különbség. Ezt a grafikont elnézve az a kérdés merült fel bennem, hogy ha az inklúzió (elfogadás) szemléletmódját, teljes mértékben támogatják, és az integrációt (befogadás) „csak” elfogadják, akkor hogyan fog az inklúzió megvalósulni? Azt gondolom, hogy az intézményeknek először be kell fogadniuk a sajátos nevelést igénylő gyermeket, az az integrálni kell, és azt követően valósulhat meg az inklúzió.

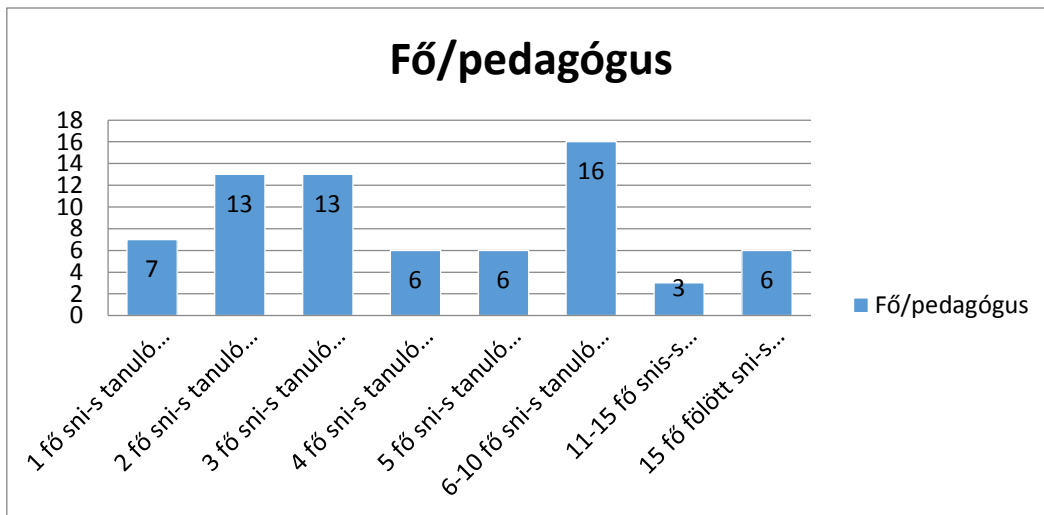
7. ábra: Integráció – inklúzió szemléletének összehasonlítása

Az intézményekben az integrációs formák közül a leggyakrabban a teljes integráció valósul meg, ezt követi a részleges, majd a lokális forma és végezetül a szociális. Erre a kérdésemre a kitöltők közül 68 válaszoltak, és a **8. ábrán** láthatjuk.

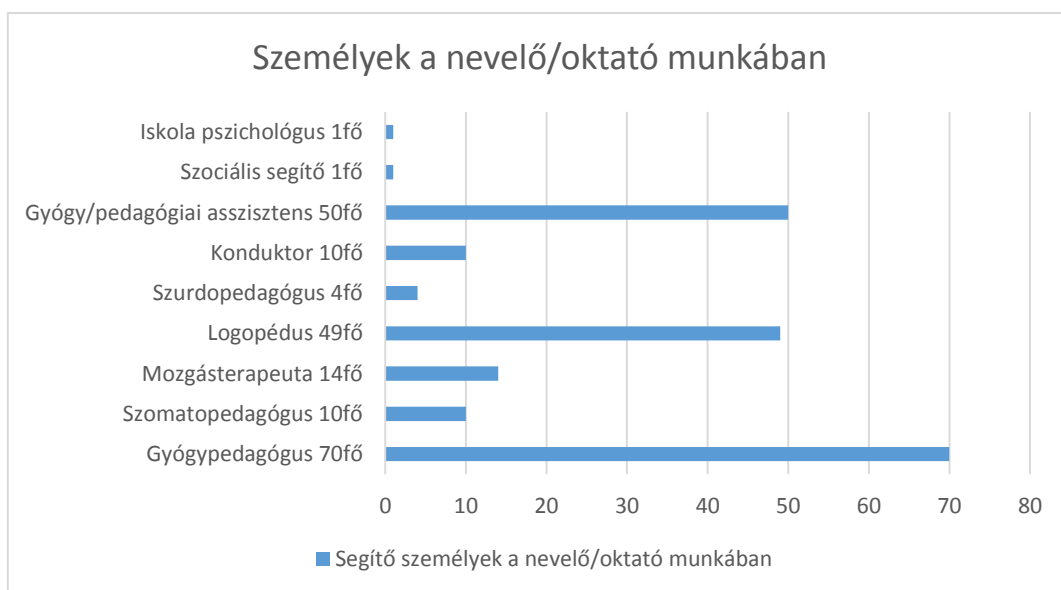
8. ábra: Integrációs formák

A 15-ös kérdésnél a pedagógusoknak a sajátos nevelési igényű gyermekek létszámát lehetett megadni, akiket oktatnak, lásd **9. ábra**. Ennél a kérdésnél megállapítást nyert, hogy a válaszok eléggé széles skálán mozognak, mert az egy fő pedagógusra jutó sajátos nevelési igényű tanulók száma nagy mértékben eltér egymástól.

9. ábra: Pedagógusra jutó SNI tanuló

Az integráció folyamatában, és a nevelés-oktatás folyamatában több személy is bekapcsolódik az integráló intézményekben, hogy a sajátos nevelési igényű gyerekek, tanulók fejlődését, fejlesztését közösen végezzék. A 13-as kérdésben ezekre a személyekre kérdeztem rá. Ennél a kérdésnél is több választ be lehetett jelölni, mivel a pedagógiai munkába bekapcsolódó személyek függenek attól is, hogy az adott pedagógusnak milyen sajátos nevelési igényű gyermekkel kell foglalkoznia, valamint az sni gyermekek létszámától is. A **10. ábrán** jól látszik, hogy az elsődleges pedagógus a gyógypedagógus (70 fő) ő az a személy, aki a legtöbb esetben jelenik meg az integráció folyamatában, majd őt követi a gyógy/pedagógiai asszisztens (50 fő) és a logopédus (49 fő). Majd itt a számadatoknál, egy elég jelentős különbség következik, mivel a mozgásterapeutát 14 főben jelölték meg.

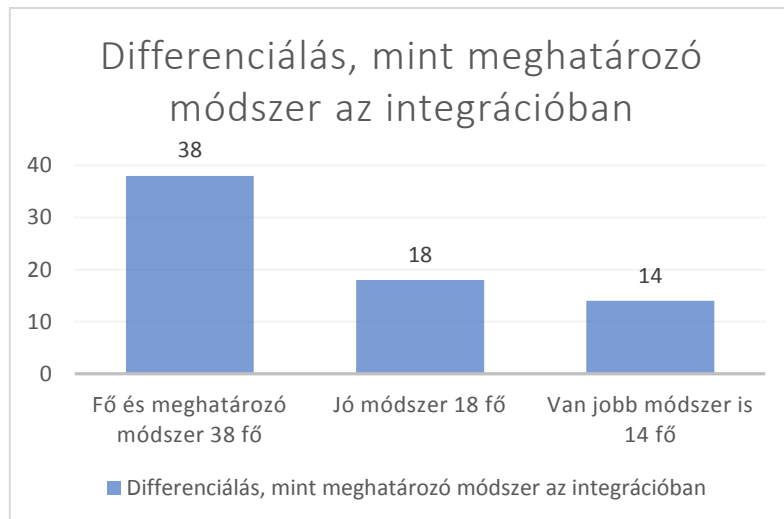
10. ábra: Személyek a nevelő/oktató munkában

Differenciálás, mint az integráció meghatározó módszere

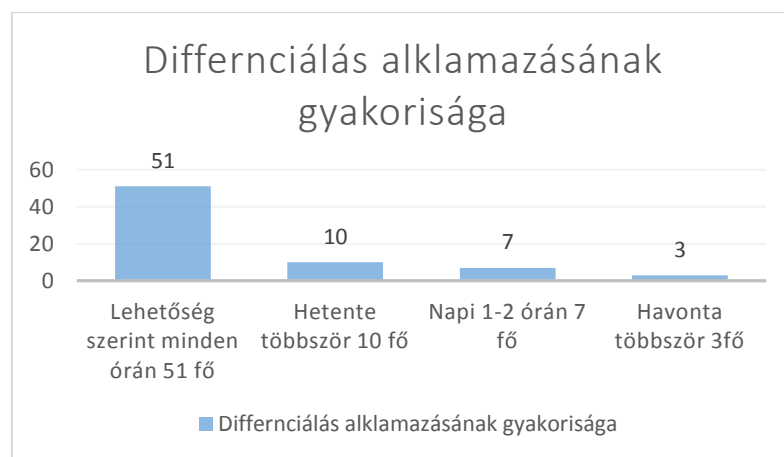
Harmadik kérdéskörömben az egyéni differenciálás módszerének alkalmazásának gyakoriságára tettem fel kérdéseket, hogy azt az integráció meghatározó módszerének gondolják-e, milyen gyakorisággal alkalmazzák a gyermekek oktatásában, tanításában, és mit tesznek annak érdekében a gyakorló pedagógusok, hogy minél több és újabb információkhoz jussanak az integrációval kapcsolatban, és milyen formában és hány alkalommal teszik ezt meg.

Az első kérdésem az volt a pedagógusokhoz, hogy a differenciálást/egyéni differenciálást az integráció meghatározó módszerének gondolják-e? A kérdésre 70-en válaszoltak, 38-an úgy gondolták, hogy igen teljes mértékben a köznevelésben az integráció egyik fő és meghatározó módszere a differenciálás. 18-an úgy vélték, hogy igen, a differenciálás jó módszer az iskolai és óvodai integrációban, de nem ez az egyetlen fő tevékenység. Mindössze 14-en vélekedtek úgy, hogy a differenciálásnál van jobb módszer is, ami elősegítheti a köznevelésben az integráció sikerességét. Arra a kérdésemre, hogy milyen gyakorisággal alkalmazza munkája során a differenciálást, egyéni differenciálást a 71 válaszadó közül 51 azt felelte, hogy lehetőség szerint minden óráján, foglalkozásán. A 71 kitöltőből 10-en úgy nyilatkoztak, hogy hetente többször differenciálnak az órai foglalkozásokon. 7 pedagógus a napi tanóráin, foglalkozásain, 1-2 órán alkalmazza a differenciálás módszerét, és mindösszesen csak 3-an gondolják úgy, hogy a havi többszöri differenciálás elég a gyermekek nevelő-oktató munkájában.

Ezeket az eredményeket látva, elgondolkodtam azon, hogy ha a differenciálás/egyéni differenciálás módszerét 38-an gondolják az integráció meghatározó módszernek, hogy lehetséges, hogy az alkalmazás gyakoriságánál, a „minden órán alkalmazom” kérdésnél lényegesen több, 51 fő válaszolt így. A **11. és 12. ábrákon** ez jól látszik, ahol a két kérdésre kapott eredményt mutatom be.

11. ábra: Differenciálás, mint meghatározó módszer az integrációban

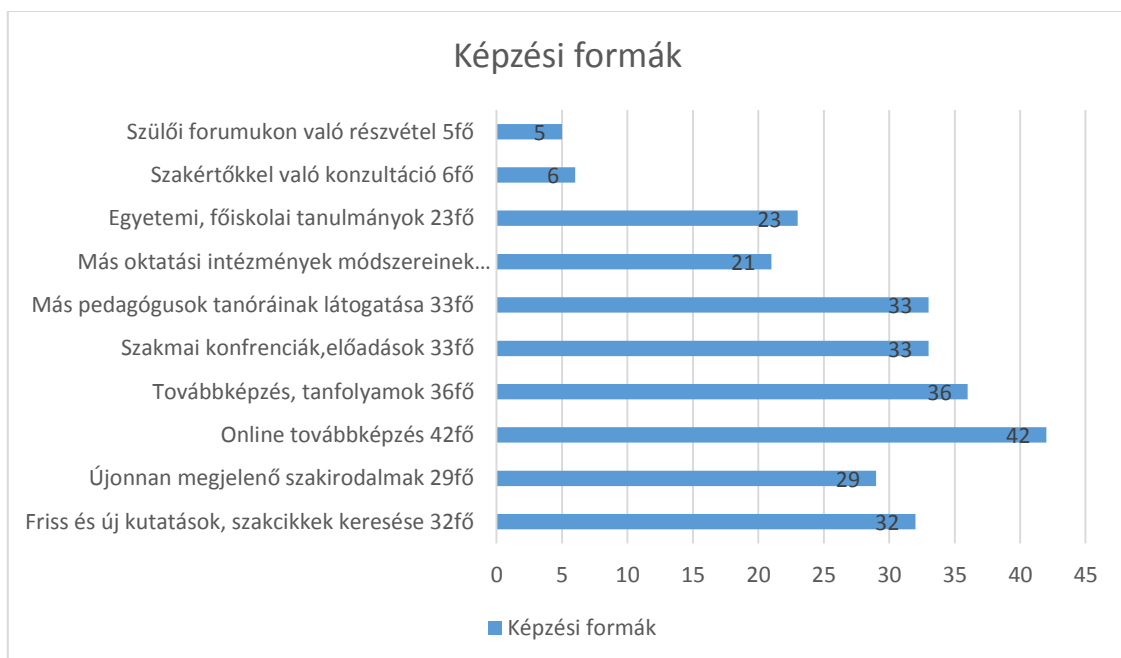

12. ábra: Differenciálás alkalmazásának gyakorisága

Úgy vélem, hogy az önképzés, továbbképzés a pedagógusok számára is nagyon fontos. Ezért is örültem, hogy a 71 válaszadóból 50-en úgy válaszoltak, hogy rájuk jellemző az önképzés az integráció témakörében. 17-en voltak azok, akik a középső sávban helyezkedtek el, miszerint képzik magukat, de ritkán, és csupán 4-en nyilatkoztak úgy, hogy rájuk nem jellemző az önképzés. Azon a véleményen vagyok, hogy a pedagógia, gyógypedagógia, mint tudományág, folyamatosan változik, megújul. Ezért is fontos, hogy a pedagógusok részt vegyenek folyamatosan képzéseken. Mert az a pedagógus, aki több tíz éve szerzett diplomát, régóta a pályán van és kellő tapasztalattal és rutinnal rendelkezik, a tudástárát mégis érdemes mindig frissítenie, mivel az idő múlásával a gyerek csoportok összetétele is változik. Így érdemes az oktatás területén minél korszerűbb tanítási, oktatási, fejlesztési, differenciálási módszereket elsajátítania a pedagógusnak, és ezt legkönnyebben az önképzéssel tudja megvalósítani.

Az önképzés formájára és gyakoriságára is voltak kérdéseim a kutatásomban. Úgy gondolom, hogy a mai világban, 2023-ban, bármilyen szakmáról és foglalkozásról is legyen szó, az önképzés egy nagyon fontos dolog. Saját magamról tudom, hogy bár már 9 éve, hogy oktatási intézményben dolgozom, mint pedagógiai asszisztens, az eredeti szakmámtól, a virágkötészettől sem szakadtam el. Folyamatosan keresem, és figyelemmel kísérem az új trendeket, módszereket, itthon és külföldön, mind a csokor, mind a koszorú kötészeten, és rendszeresen veszek részt online képzéseken, és workshopokon.

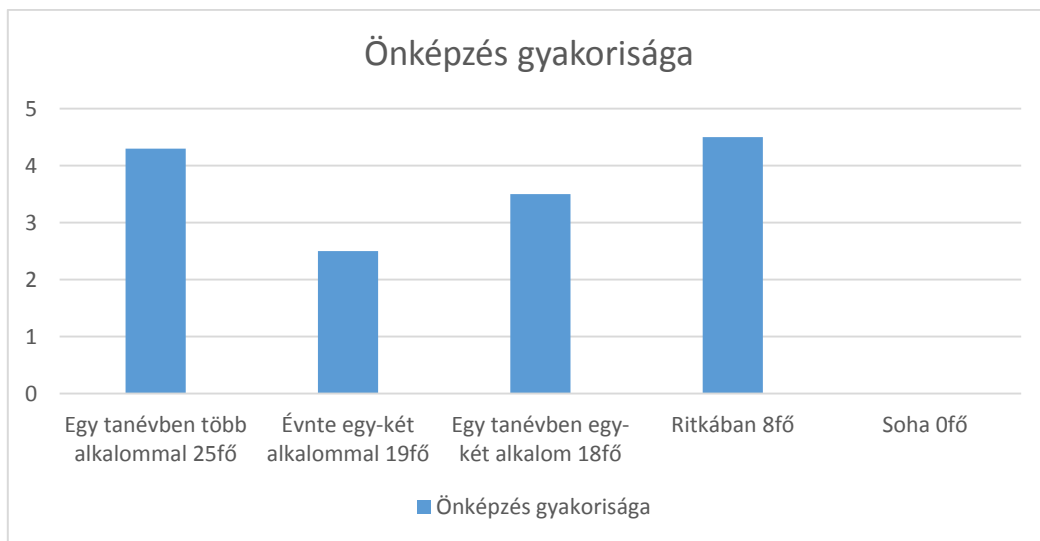
A következőkben a képzési formákra kérdeztem rá. Ezeket a képzéseket, ha pénzbe kerülnek, a pedagógusok önmaguk fizetik ki. Ennél a kérdésnél több válasz lehetőséget is meg lehetett jelölni, és beírni, így sokféle képzési forma volt látható a válaszokban, amit a **13. ábrán** én is szemléltetek.

13. ábra: Képzési formák

Megállapíthatjuk tehát, hogy a pedagógusok az idejük és anyagi kereteiken belül képezik magukat és elég sok módszert megragadnak annak érdekében, hogy ezt meg is valósítsák. Az ábrából leolvashatjuk, hogy a pedagógusok jelentős mértékben fontosnak tartják az önképzést, hiszen ezzel saját munkáját is megkönnyítik, és érdemben minőségi munkát tudnak végezni. Azt még szerettem volna tudni, hogy milyen gyakorisággal történik az önképzés annak érdekében, hogy minél színvonalasabb nevelő-oktató munkát tudjanak végezni. Itt is mind a 71 válaszadó felelt a feltett kérdésre. Öt állításból választhatták ki (**lásd 14. ábra**) a pedagógusok azt az egyet, ami rájuk a legjellemzőbb az önképzés gyakoriságának a

megvalósulásában. A diagramon jól láthatjuk, hogy az önképzésre a válaszadók jelentős része, egy adott tanéven belül sok időt szán, mert több alkalmat is megragad, hogy képezze magát. Így megállapíthatjuk, hogy az önképzésre jelentős mennyiségű időt szánnak a pedagógusok. Ezzel is azt a feltételezésemet tudom alá támasztani, hogy a még pályán lévő pedagógusoknak fontos az, hogy az integráció és inklúzió minél színvonalasabban valósuljon meg az intézmények falai között, és ez által elősegítik az SNI gyermekek fejlődését, az oktatás -nevelés területén.

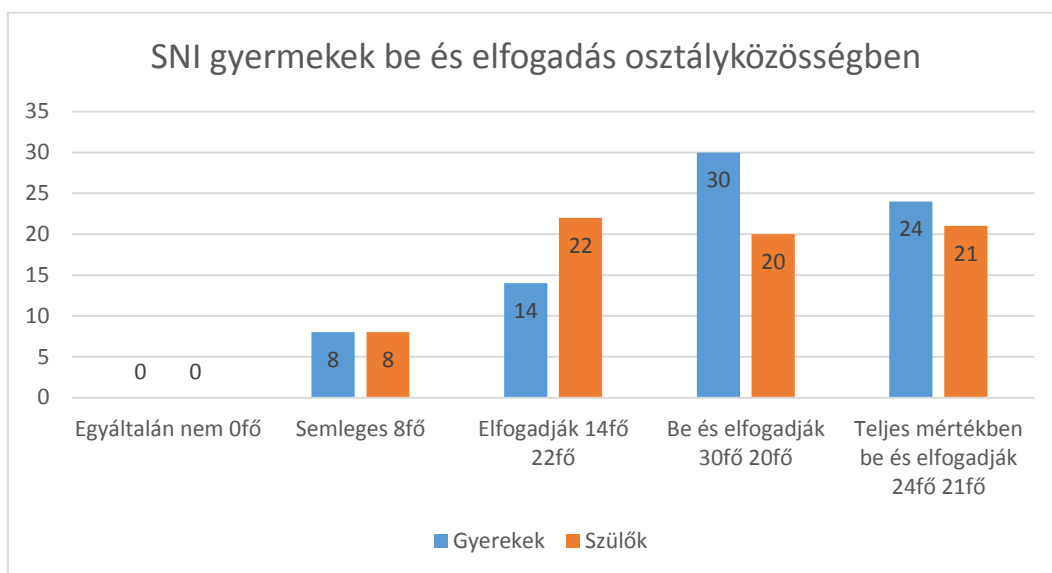

14. ábra: Önképzés gyakorisága

Sajátos nevelési igényű gyermekek be- és elfogadása, az integrációt befolyásoló körülmények

A kutatásom utolsó kérdéskörében a sajátos nevelési igényű gyermekek elfogadására, befogadására tettem fel a kutatói kérdéseimet, a diáktársak és az adott osztály szülői közösségének körében. Amire kitértem még az az volt, hogy a szülők milyen módon segítik és támogatják a pedagógusok munkáját az integráció folyamatában. Mik azok a dolgok, amiben támogatják gyermekük fejlődését és elősegítik sni gyermekük mindennapjait a közoktatásban. Végezetül az utolsó két kérdésemben a pedagógusok véleményére voltam kíváncsi a tekintetben, hogy mik azok a sikerek, amiket elértek sajátos nevelési igényű gyermekeknél, és mi a véleményük arról, hogy mik azok a befolyásoló tényezők, körülmények, amik akadályozhatják az integráció sikeres megvalósítását, hogy ne csak mennyiségben, de minőségben is lehessen jó integrációt végezni a köznevelési intézményekben.

Úgy gondolom, hogy az el- és befogadás nagyon fontos az élet minden területén. Nincs ez másként az integrációban sem, hiszen ez az integrált oktatás lényege. Ezért is tettem fel két kérdést a kutatásomban, arra vonatkozóan, hogy a tanulók és szüleik milyen módon fogadják be és el a sajátos nevelési igényű gyermeket az osztályközösségben. Az eredményeket a **15. ábrán** fogom bemutatni úgy, hogy a két adatot egymáshoz fogom viszonyítani. Így szemmel látható lesz, hogy a gyerekek vagy a felnőttek fogadják-e el jobban a sérült társaikat.

15. ábra: SNI gyermekek be- és elfogadása osztályközösségekben

Mivel erre a kérdésre a pedagógusok és segítők válaszoltak így az ő meglátásukra hagyatkozhatom, a kérdéssel kapcsolatban. Ezek szerint a gyerekek nagyobb mértékben be- és elfogadják sérült társaikat, mint a szüleik. A be- és elfogadják kérdésre 30 válasz jött, a teljes mértékben be- és elfogadják kérdésre pedig 24. Ez mindösszesen csak 6 válasz különbség, ami véleményem szerint nem egy nagy különbség. Így megállapítható, hogy a gyerekek attitűdje az sni gyermekekkel szemben nagyon jó. A szülőknél elmondhatjuk, hogy az elfogadják, be- és elfogadják, teljes mértékben be- és elfogadják kérdéseknél 1-1 válasz különbség figyelhető meg. Az elsőre 22, a másodikra 20 a harmadikra 21 válasz jött. Nincs a kérdéseknél akkora eltérés, mint a gyerekeknél. A diákok esetében az elfogadják és a be- és elfogadják kérdéseknél is jelentős különbség figyelhető meg, mert az első kérdésre 14 a másodikra 30 válasz érkezett. Figyelemre méltóak a két grafikon eredményei közti különbségek, és felmerül a kérdés, hogy ha a szülők így vélekednek a be- és elfogadásról a sajátos nevelési igényű gyermekek kérdésében, akkor a gyerekek miért nem? Így megállapíthatjuk azt a tényt, hogy az intézményi szocializáció jól működik a köznevelési

intézményekben. Annak nagyon örültem, hogy az egyáltalán nem be- és elfogadó kérdésre mindkettő csoportban nulla volt a válaszok száma.

A soron következő kérdésben azt kutattam, hogy a szülők milyen módon támogatják a pedagógusok munkáját saját sni gyermekükkel kapcsolatban. Itt rövid szöveggel lehetet válaszolni. A 71 kitöltőből 58 pedagógus írta le tapasztalatait. A válaszokat olvasva két táborra lehet bontani az észrevételeket: *„Ez minden sni gyermeket nevelő szülőnél más. Van, aki nem támogatja, van, aki a gyermeke érdekeit szem előtt tartva igyekszik az óvodával szorosán együttműködni”*. Ebben az egy mondatban véleményem szerint a pedagógus jól megfogalmazta azt, amit a szülőkről nagy általánosságban megállapíthatunk. Kicsit leegyszerűsítve a dolgot, vannak azon szülők, akik mindenben partnerek az intézménnyel és pedagógusaikkal, ezzel elősegítve saját gyermekük fejlődését, és vannak azon szülők, aki tagadják gyermekeik problémáját, ezáltal nem működnek együtt

Az egyik oldalon az együttműködés, párbeszéd és támogató jelleg a jellemző a szülőkre.

„Elfogadják a tanácsaimat, mindent megtesznek gyermekük előre haladása érdekében.”

A másik oldalon pedig azok a meglátások vannak, ahol a szülő semmilyen módon nem támogatja a pedagógusok munkáját és gyermeke fejlődését. De mielőtt elhamarkodott következtetést vonnánk le, gondoljunk bele, hogy mi az oka annak, hogy a szülők nem segítik, a pedagógusok munkáját. Kettő válaszadó véleményét idézném, ami szerintem az érdektelenség egyik fő oka lehet:

„Jelenleg nem az én csoportomban van a 2 SNI kisgyerek, de délután helyettesíték abban a csoportban (hiányzik egy óvodapedagógus az óvodából) sajnos nem igazán értik a SNI jelentését, hogy ez mivel jár együtt, hogy nekik szülőknek mit kellene tenniük, ebből kifolyólag a mi ehhez kapcsolódó tevékenységünket, kéréseinket sem értik igazán.”

„Leginkább tőlem várnak támogatást, hiszen a szülőket a jelenlegi rendszer nem igazán segíti az integrációban. Maximum annyira, hogy kapnak egy papírt, mihez van joga a gyermekének, de hogy azokhoz a jogokhoz milyen szülői kötelesség társul(na), senki nem mondja el nekik.(és nem is ellenőrzi senki...)” Ennek ellenér sajnos azért vannak olyan szülők, akiket tényleg nem érdekli az, hogy a gyermekük fejlődése milyen irányban halad. Összeségében azonban a válaszok túlnyomó többsége pozitív töltetű volt, és a szülők együttműködéséről lehet bennük olvasni.

A milyen sikereket ért el pedagógiai munkája során sajátos nevelési igényű gyermekeknél kérdésemre 57 rövid, szöveges vélemény érkezett. A válaszokat végig olvasva elmondhatom, hogy egy-kettőt leszámítva, mind pozitív vélemények voltak, amiket jó volt olvasni. Szívem szerint mindegyiket bemásolnám ide, ezzel is megmutatva azt, hogy miért is érdemes a pedagógusi pályát választani, és legfőképpen, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is lehet sikeresen nevelő-oktató munkát végezni, még akkor is, ha náluk a fejlődés kis léptekben halad. Ami viszont elég sok válaszadónál megjelent az az, hogy ha a szülői ház támogató, akkor ők pedagógusként sokkal sikeresebben tudnak eredményeket elérni a gyerekeknél. Néhány választ szeretnék idézni a feltett kérdésre:

„Egy betű, szám leírása már öröm. Egy szó kimondása (hallássérült) szintén öröm. Ha jó dolgot írok nagy öröm”.

„Igyekszem segíteni munkájukat, s eddigi továbbtanulásuk során a megfelelő helyre sikerült tovább menniük, ahol megállták a helyüket”.

„Egyik SNI tanulóm tanulmányi eredménye kb. 30 százalékkal javult átlagosan.”

„Ösztönözni tudtam a nyelvtanulásra a sport révén, meg tudta írni a dolgot, elkezdett újra írni, javult a szövegértése.”

„Megtanult írni, olvasni, számolni a 100-as számkörben az F 70-es kóddal rendelkező SNI gyermek. Az osztálytársai elfogadták, befogadták az osztályba”.

„Mindig örömmel tölt el, ha sikeresen fejlődik a tanuló (néha apróbb lépésekben), illetve ha ezzel párhuzamosan megtaláljuk azt a területet, melyben ő talán még kompetensebb egy -egy témában, vagy ő tanít társainak valamit - lépések az inkluzív nevelés felé.”

Utolsó kérdésem a kutatási kérdőívben így szólt: Mi okoz önnek nehézséget a sajátos nevelési igényű gyermekek integrálásában? Sajnáltam, hogy csak 60 pedagógus volt, aki válaszolt erre a kérdésre, mert úgy gondolom, hogy minden válaszból ebben az esetben is lehetett volna hasznos információkat gyűjteni. Habár meglehet, hogy többen azért nem válaszoltak, mert nekik nincsenek nehézségeik az integráció során. A válaszok nagyon sokszínűek voltak, de lényegében azokat a dolgokat próbáltam összeszedni, amiket a legtöbb válaszban együtt vagy külön-külön megtaláltam. Többszöri átolvasás után úgy gondolom, hogy ez sikerült is, és most be is mutatom.

A legtöbbet olvasott mondat a megfelelő egységes szakmai tankönyv, eszköz és időhiányra mutatott rá. Ezt követte a túl magas osztálylétszámok és a kevés szakember (gyógypedagógus,

gyógy/pedagógiai asszisztensek) hiánya. Nagyon sokan ezeket a hiányosságokat azzal kötötték össze, hogy ez a megfelelő egyéni differenciálás minőségének kárára válik az estükben. Sokan említést tettek arról a tényről is, hogy mivel általában magaslétszámú osztályokba kerülnek be a sajátos nevelési igényű gyermekek, így nagyon nehéz megtalálni azt a közép utat, hogy sem az ő, sem ép társaik érdekei ne sérüljenek, és mindenki a megfelelő oktatást kapja meg a közoktatás intézményeiben. Ami még több véleményben olvasható volt, az a tény, ha a szülő nem hajlandó elfogadni a gyermeke állapotára vonatkozó szakértői megállapításokat, és úgynevezett struccpolitikát folytat, azzal nagyon megnehezíti a pedagógus, de legfőképpen a gyermeke életét. Elmondhatjuk, hogy elég sok esetben nem az alacsony iskolai végzettséggel és hátrányos helyzettel élő szülőkre vonatkozik ez a megállapítás, hanem sajnos egyre több esetben a középosztályban élő, iskolázott, vagy magasan iskolázott szülőkre is. Szeretném itt is idézni, néhány válaszadó véleményét:

„A megfelelő tankönyv hiánya valamint az eszközök hiánya.”

„Nagylétszámú osztályok, a differenciálás során nem mindig tudok kellőképpen segíteni ezeknek a gyerekeknek, ezért ilyenkor jó lenne egy segítő is a tanárának.”

„Nincsenek megteremtve a tárgyi és szakmai feltételek. A vezetőség részéről nagy a szakmai hiányosság. A szülők nehezen fogadják el a gyermekük nehézségeit.”

„A túl magas osztálylétszámok, a pontatlan vagy nem alapos diagnózisok, nem elfogadó szülők, kollégák. Átgondolatlan oktatási rendszer.”

„Megtalálni a határt a segítségadás és a többiekkel szemben való igazságosság tekintetében.”

„Megfelelő tankönyv és idő hiánya. Személyi és tárgyi feltételek hiánya.”

„Sajnos egyre többen vannak, és a megfelelő szakember kevés.”

4. Kutatási kérdések megválaszolása

Kutatásom kiértékelésének a végén összefoglalnám pár mondatban a kutatási kérdésekre keresett válaszokat. Először arra kerestem a választ, hogy a mai magyar oktatásban milyen a helyzete a sajátos nevelési igényű gyermekeknek. Megállapítható, hogy a feltett kérdések alapján a közintézményekben az elmúlt öt év alapján, az SNI gyermekek száma nőtt. Arra a kérdésemre, hogy milyen SNI gyermek/gyermekek járnak a közintézményekben, igen sokszínű lett a skála. Jelenleg a magatartás és figyelemzavaros, diszlexiás, diszkalkuliás, diszgráfiás, autizmus spektrum zavaros gyermekeket jelölték meg a legnagyobb számban, de hallás-látás-mozgás sérültek is részt vesznek a mai köznevelésben.

Az integráció és inklúzió elfogadottságának kérdéskörben meglepő adatokat láthattam. Az integráció támogatottsága és szemlélet módjának kérdésköreiben feltett kérdéseimre is kaptam válaszokat, amiket aztán összehasonlítottam. Kutatásom szerint ma a köznevelésben dolgozó pedagógusok körében elfogadott az integráció, és az a nézet is, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek alkalmazkodjon a befogadó intézmény elvárásaihoz. Az inklúzió nézeteinek támogatottsága is elfogadott. Véleményem szerint az integráció elfogadása, és az inklúzió megvalósulása között szoros összefüggés van, és az egyik a másiból következik. Az oktató-nevelő munkában a differenciálást az integráció meghatározó módszerének gondolják a pedagógusok. Ezen felül a differenciálást minden foglalkozáson és tanórán nagyszámban alkalmazzák a munkájuk során. Ezeket az adatokat egyértelműen kimutatták a diagrammok, amiket a kutatásomhoz készítettem. Így kimondhatom, hogy a feltett kutatói kérdéseimre, hogy a differenciálás az integráció meghatározó módszere, igen a válasz.

Azt gondolom, hogy a mai társadalom egyik fő ismérve az lehet, hogy a társadalomban élő emberek mily módon fogadják el a sérült embereket, és őket hova helyezik el a társadalom megbecsülésében. Kutatói kérdéseimben kitértem arra is, hogy egy adott intézményben a sajátos nevelési igényű gyermekeket, az osztályközösségekben a gyermek/csoport társak és az őket nevelő szülei, mily módon fogadják be és el gyermekeik sajátos nevelési igényű társát. Az összehasonlító diagramm egyértelműen kimutatta, hogy a gyerekek sokkal jobban be- és elfogadják SNI társaikat, mint a szülei. Így az erre a témára vonatkozó kutatói kérdéseimre, egyértelmű választ kaptam. Az is kiderült az adatokból, hogy a gyermekek intézményi szocializációja az elfogadás kérdésében jól kimutatható.

Mik a sikeres integrációt befolyásoló körülmények kérdésemre szöveges értékeléssel lehetett válaszolni. Hosszas átolvasás után megállapítottam, hogy a legtöbben a következőket gondolják befolyásoló körülménynek: a szülők támogatásának hiányát, az együttműködés hiányosságát, a tárgyi (egységes tankönyv, szemléltető eszközök) és személyi hiányosságokat (szakemberek, segítők), magas osztálylétszámokat, és az időhiányt..

5. Összegzés

Dolgozatomban a kutatási kérdéseimmel és a hozzá készített kérdőívvel arra kerestem a választ, hogy a pedagógusok milyen véleménnyel vannak az integrációról, mit látnak a módszer erősségének, szerintük miben rejlik a módszer megvalósításának nehézsége.

Szakedolgozatom első felében a felhasznált szakirodalmak segítségével és a saját tapasztalataim által szerettem volna bemutatni azt, hogy a mai magyar közoktatásban a nevelő-oktató munkát végző közintézményekben mik azok a jogi, tárgyi és személyi feltételek, amik nagyon fontosak ahhoz, hogy az integrációt és inklúziót, mint szemléletformát megerősítsék, és az oktatási módszerek segítségével a sajátos nevelési igényű gyermekeket be- és elfogadják. E mellett a minőségi fejlesztő oktatást a közintézmények csoportjaiban, osztálytermeiben szakszerűen kivitelezhessék az ott dolgozó pedagógusok és segítők. A szakirodalmak kiválasztásánál, arra törekedtem, hogy a tanulmányaim alatt hallott és a munkáságuk révén elismert és kiemelt személyek között keressem meg a megfelelőket. Így Bánfalvy Csaba, Kőpatakiné Mészáros Mária, Vargáné Mező Lilla, Csányi Yvon, Perlusz Anna és Orosz Barbara munkásságai teszik ki a szagedolgozatom gerincét, de rajtuk kívül más szakirodalmakat is felhasználtam. A demográfiai adatoknál pedig figyeltem arra, hogy minél frissebb adatokkal dolgozzam. Ehhez a Központi Statisztikai Hivatal, és mivel az Európai Unió tagjai vagyunk, így az Európai Bizottság hivatalos honlapján található adatokat is használtam. Az integrációnak, és ez által az inklúzióknak a mai oktatásban nagyon nagy szerepe van, ugyanakkor ez sokkal több többletmunkát ró az intézmények pedagógusaira. Azt a kutatásom is kimutatta, hogy minden intézményben nőtt az elmúlt öt évben a sajátos nevelési igényű gyerekek, tanulók száma. Ez a tény is azt igazolja, hogy az integrációra nagy szükség van az oktatás – nevelés területén. De ahhoz, hogy ez megvalósuljon az intézmények falai között, mennyiségben és minőségben kell az integrációt megvalósítani, aminek nagyon sok feltétele van. Az egyik fő feltétel a szemlélet és annak teljes látásmódjának megvalósítása, mind az intézmények vezetőinek, mind a pedagógusainak a részéről. A személyi, tárgyi, jogi feltételek mellett a szakmaiság és elhivatottság is nagyon fontos. Az, hogy az intézmény és pedagógusi milyen kapcsolatot ápolnak a szülőkkel, nagyban meghatározza az integráció sikerességét, mivel az intézményi integráció csak akkor lehet sikeres, ha a gyermek mögött ott áll egy támogató, segítő család. Kiemelkedő szerepe van az önképzésnek, mivel a pedagógusok ezzel a módszerrel tudják folyamatosan a tudásukat, és módszereiket bővíteni, amelyet alkalmazva sikereket tudnak elérni a sajátos nevelési igényű gyermekeknél.

A kérdőívem kitöltésében a szigetvári oktatási intézmények dolgozói és a különböző pedagógiai csoportok tagjai vettek részt. A válaszadók javarésze nő volt, 95,8%, és többségi általános iskolai pedagógusok, mely intézményeknek a fentartója az állam. Ezekből az adatokból megállapíthatjuk azt a tényt, hogy még mindig a nők vannak többen a pedagógusi pályán és állami fenntartású intézményekben dolgoznak, mert a magán és egyházi iskolák száma alacsonyabb annak ellenére, hogy ezeknél az intézményeknél a fenntartói költségeket nem az állam viseli, de az oktatás menetébe, módszerébe azért az államnak van beleszólása. Ebből is látszik, hogy ma Magyarországon az oktatás nem tud teljesen függetlenedni az államtól. A végzetéseket tekintve a gyógypedagógusok voltak a legaktívabbak, őket követték a tanítók. A legnagyobb öröömre óvodapedagógusok is elég nagyszámban részt vettek a kutatásomban. A gyógy/pedagógiai asszisztensek is elmondták a tapasztalataikat, létszámban őket követték a tanárok. Ezekre a szakemberekre mind szükség van az oktatás területén, hiszen a sajátos nevelési igényű gyermekek igen nagyszámban vesznek részt a köznevelésben, mivel a kutatásom is kimutatta, hogy az elmúlt öt évben minden oktatási intézményben nőtt a számuk. Az intézmények különböző sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat fogadnak. Látás –hallás – mozgás sérülteket, beszéd fogyatékos, magatartás és figyelem zavar, intellektuális képességzavar, autizmus spektrumzavar, kevert specifikus képességzavar, pszichés problémák, diszlexia, diszgráfia, diszkalkuliával diagnosztizált gyermekeket jelöltek meg a válaszadók. Ezekből az SNI adatokból jól látható, hogy igen színes a paletta, így az a számadat, hogy átlagosan egy normál osztályban 4-5, de van ahol 6-7 sajátos nevelési igényű gyermek található, ugyancsak bizonyítottnak látszik, és egybe vág a pedagógusok arra a kérdésemre adott válaszaival, hogy egy pedagógusra hány fő SNI gyermek jut. Igaz a számadatok nagysága függ az osztályok összlétszámától, és attól is, hogy az intézmény milyen településen található. Ezekből a tényekből is jól látszik, hogy mekkora szükség van az integrációra és az inklúzióra. Ezért is volt számomra meglepő, hogy milyen véleménnyel vannak a pedagógusok az integrációról.

A kérdőívemet kitöltő pedagógusok nagy részére jellemző, hogy az integrációt segítő és támogató szemlélet módot nem utasítják el, de nem is a felső, nagy százalékban elfogadó tartományba helyezik, hanem csak támogatják. Ezzel szemben az inklúziót, mint szemlélet módot, oktatási formát meg nagyon magas számban támogatják. Ez egy kis értetlenséget okozott bennem, mert az egyik következik a másikból. Ha az integrációt teljes mértékben elfogadják és dolgoznak a helyes módszerek alkalmazásán, akkor tudnak csak egy magasabb szintre lépni, az inklúzió útjára. Az úgyszintén kiderült az adatokból, hogy a gyermekek sokkal jobban el- és befogadják a sajátos nevelési igényű gyermekeket az

osztályközösségeikben, mint a szüleik. Ez is egy kis ellenmondást ébresztett bennem, hiszen a tanulmányaimból tudom, hogy a gyermekek a viselkedési mintájuk nagy részét a családi szocializációból hozzák magukkal, de az is tény, hogy az intézményi szocializációnak is nagy hatása lehet a gyerekek szemlélet módjára, és ők azért sokkal elfogadóbbak egymással szemben, mint a felnőtt társadalom.

Igen magas számban, 56,4% gondolják úgy a kutatásban résztvevők közül, hogy az egyéni differenciálás az integráció meghatározó módszere, és még ennél is nagyobb számban 71,8% minden foglalkozáson vagy tanóráin alkalmazzák is azt. Ezeket a számokat látva, úgy gondolom, hogy a pedagógusok, annak ellenére, hogy az integrációt nem támogatják 100 %-ban, de mindent megtesznek a sajátos nevelési igényű gyermekek sikeres oktatásáért, fejlesztéséért. Ahhoz, hogy ezt kimagasló szakmaisággal tudják tenni, többségük tesz is érte. Saját költségen és az intézmények által szervezett, az integrációval kapcsolatos továbbképzéseken, szakmai napokon, konferenciákon, online előadásokon, éves szinten több alkalommal is részt vesznek, és aki megteheti, szaklapokat, könyveket is vásárol. Igen magas számban járnak más intézményekbe, hogy új módszereket láthassanak, sajátíthassanak el, vagy más pedagógusok tanóráikat látogatják meg, hogy ezekből is tanulhassanak.

Az integráció nehézségeinél saját gondolataikat és a mindennapokban megélt tapasztalataikat mondhatták el a pedagógusok. Ami megfigyelhető, hogy elsősorban a sikeres integráció hátráltató körülményei közé a nem támogató családi háttér, a megfelelő tankönyvek hiányát, a magas osztálylétszámokat és a kevés szakképzett pedagógust sorolták. Ezenfelül a tárgyi hiányosságokat is megemlítették. Azt is megfogalmazták páran, hogy a nem megfelelő, támogató családi háttér hiányának az a legfőbb oka, hogy a szülőket nagyon sok esetben nem tájékoztatják megfelelően arról, hogy mit is jelent valójában az, hogy a gyermekük sajátos nevelési igényű gyermek. Ez azért is sajnálatos, mert a klientúra túlnyomó része hátrányos vagy halmozottan hátrányos környezetből érkezik, ahol az iskolázottság nem túl magas, és így a szülők túlnyomó része nem érti, hogy mi van megfogalmazva a szakvéleményekben. Ha ezeket a fő megállapításokat megnézzük, már is érthetjük, hogy egy többségi iskolában, óvodában egy pedagógusnak mennyi munkája van azokkal a csoportokkal, ahová sajátos nevelési igényű gyermek vagy gyermekek járnak, és ez mennyi plusz munka terhet okoz a pedagógusnak. Így már azt is meglehet érteni, hogy annak ellenére, hogy nem zárkoznak el a pedagógusok az integrációtól és az inklúziótól, mégis többlet tehernek gondolják.

Az előbbieken felsoroltak ellenére is örömmel írtak arról a pedagógusok a kutatás végén, hogy milyen sikereket tudtak elérni sajátos nevelési igényű diákjaiknál, valamint arról,

hogy a befektetett munka, ha lassan is, de beérett, és meghozta a sikert gyermeknek, szülőnek és természetesen a pedagógusnak is. Így az a sok befektetett munka és a sok-sok ráfordított idő megtérült. Természetesen nem minden gyermek fejlődik ugyanabban az ütemben. Van, akinél egy betű, szám megtanulása vagy leírása is hatalmas fejlődés. Másoknál, akár 30 %-kal is nőhet a tanulmányi átlag. De ha a számára megfelelő iskolába tud tovább tanulni, az is nagy siker. Minden gyermek más és mindenkinél másokok a fejlődési szintek, de ha a gyermek saját magához mérten tud lépésről-lépésre fejlődni, az az igazi siker, és akkor sikeres az integráció.

Azt gondolom, hogy a pedagógusi pályán csak az érhet el sikereket, aki teljes mértékben elhivatott, és a nehézségek ellenére minden tudását és erejét a gyermekek nevelésére, oktatására fordítja, és fokozottan igaz ez az integrációra és a benne lévő gyerekekre, valamint az őket nevelő családjaikra. Véleményem szerint ezt úgy lehet elérni, hogy a pedagógus képzésben résztvevő hallgatók részére részletesebb és átfogóbb kurzusokat tartanak a tanulmányaik ideje alatt, ahol a sajátos nevelési igényű gyermekek sajátosságairól, igényeiről részletesen tanulhatnak, és ezen felül az új és modern eszközökről és módszerekről is, amit majd alkalmazniuk kell ahhoz, hogy sikeres nevelő-oktató munkát tudjanak végezni. Így ha egy tanító vagy tanárjelölt egy átfogóbb képet kaphat a sajátos nevelési igényű gyermekekről, véleményem szerint nem érzi majd tehernek az oktatásukat, mert a témára szakmailag lesz rálátása. Intézményi szinten, legfőképpen az integráló iskolákban, óvodákban minden képpen szorgalmazni kellene, hogy egy bizonyos létszám után a pedagógus kaphasson „saját” gyógy/pedagógiai asszisztent a tanítási és szabadidős foglalkozásokra, és ne csak alkalmanként. Ugyancsak a kéttanítós modellt is szorgalmaznám, mivel az integráló intézmények osztályiban is egyre több sajátos nevelési igényű gyermek van, a már amúgy is magas osztálylétszámok mellett. Az SNI tanulók részére rendkívül fontos a megfelelő szakmai tankönyvek és eszközök beszerzése is. Az ingyenes szakmai továbbképzések, előadások, szakirodalmakhoz való gyakori hozzáférés is segíthet a pedagógusoknak a sikeres integráció megvalósításában. Mivel így talán nagyobb kedvvel képeznék magukat. Úgy gondolom, hogy ha kis lépésekben mindig kapnak valamit a pedagógusok az SNI gyermekek oktatásához, ők sem teherként fogják megélni az oktatásukat. Ha már az eszközöket nem nekik kell megvenniük, vagy egy-egy szakmai továbbképzés ingyenes, vagy rendszeresen olvashatnak szakirodalmat, az már levesz egy terhet a vállukról. Természetesen mindig lesznek elégedetlenek, akik találni fognak valami problémát, hibát, de azt gondolom, hogy ők nem azok az elhivatott pedagógusok, akiket a bekezdésem elején említettem.

6. Irodalomjegyzék

Az integrált oktatás törvényi szabályozása. [online] [2022.06.20.]

<URL:https://www.srpszkk.hu/tamop412b/sni_tanulok/az_integralt_oktats_trvnyi_szabloyza.html

Európai Bizottság hivatalos oldala. [online] [2023.04.19.] <URL:

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=hu>

2011.évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről. [online] [2022.04.23.] <URL:

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

1993. évi közoktatási törvény 121. paragrafusa. [online] [2022.04.23.] <URL:

http://adattar.adatbank.transindex.ro/Magyarország/tv1993_79.pdf

A Magyar Köztársaság Alkotmánya – 1949. évi XX. törvény 16§. [online] [2022.04.23.]

<URL:https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=94900020.TV&targetdate=ffffff4&printTitle=1949.+%C3%A9vi+XX.+t%C3%B6rv%C3%A9ny&referer=http%3A//net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi%3Fdocid%3D00000001.TXT%20.

A Gyermekek jogairól szóló – 1991. évi LXIV törvény. [online] [2022.04.23.] <URL:

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv>

A közoktatásról szóló – többször módosított – 1993. évi LXXIX. törvény. (A továbbiakban közoktatási törvény). §(2), 24.§(5) rendelkezik arról, hogy ha a gyermek iskolaérett lesz.

(6.§(4) a,b). [online] [2022.04.23.] <URL:

<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV>

A Ktv. 3. számú melléklete az 1993. évi. LXXIX. törvény. A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelete a nevelési-oktatási intézmények működéséről. [online] [2022.03.24.] <URL:

<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV>

A Ktv. 3. számú melléklete az 1993. évi. LXXIX. törvény. A 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatról. [online] [2022.03.24.]

<URL: <http://jogiportal.hu/index.php?id=ec3lhc5qk0276oja9&state=20041116&menu=view>

100/1997. (VI.13.) Kormányrendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról.

[online] [2022.03.24.] <URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700100.kor>

19/2004. (VI.14.) OM rendelet 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet módosítása kimondja, hogy a közoktatási törvény 30. §-ának (9) bekezdése. [online] [2022.03.24.] <URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400014.MKM&txtreferer=A0900028.OKM>

A 2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról. [online] [2022.03.24.] <URL: <https://njt.hu/jogszabaly/2005-2-20-45>

Az 5/2020.(I.31.) Kormányrendelet. NAT. [online] [2022.03.24.] <URL: <https://njt.hu/jogszabaly/2020-5-20-22>

Az integráció nemzetközi és hazai gyakorlata. [online] [2022.06.12.] <URL: http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/kezek/03_david_04_15/323az_integraci_nemzetkzi_s_hazi_gyakorlata.html

Az integráló pedagógia. [online] [2021.10.21.] <URL: www.srpszkk.hu/tamop412b/sni_tanulok/az_integr_l_pedaggia.html

Az integrált nevelés-oktatásfajtái. [online] [2021.06.20.] <URL: http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/kezek/03_david_04_15/322az_integr_ltl_nevels_oktats_fa_jti.html

Bánfalvy Csaba: A fogyatékos emberek iskolai integrációjáról. Tanulmány. [online] [2021.10.21.] <URL: http://www.esely.org/kiadvanyok/2009_2/001BANFALVY.pdf

Biennerth Anna: A sikeres integráció, inklúzió feltételei. [online] [2022.06.20.] <URL: <https://slideplayer.hu/slide/2137415/>

Csépe Valéria- Mohai Katalin- Perlusz Andrea: Útmutató az integrált és inkluzív oktatáshoz a többségi pedagógusok számára. EFOP-3.2.15-VEKOP-17-201-00001számú „A köznevelés-keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakulása, megújítása” című kiemelt projekt Tanulmányfejlesztési alprojektje. Oktatás 2030 Tanulástudományi Kutatócsoport. 2020- ISBN:978-615-5297-99-1

Dr. Illyés Sándor: Gyógypedagógiai alapismeretek. Budapest, 2000. Borgisz Bt. ISBN-9-63-715528-7

Érsek – Kovács Adrienn – Mézes József: Integrációs oktatási modell. [online] [2022.03.25.] <URL: http://www.tani-tani.info/integracios_oktatasi_modell

Kaufmann Péter: Az integráció szükséges feltételei. [online] [2023.01.27.] <URL: <https://moderniskola.hu/2016/03/az-integracio-szukseges-feltetelei/>

Kókayné Lányi Marietta: Könyv az integrációról: Oktatási és Kulturális Minisztérium- Budapest, Pátria Nyomda Zrt.-2007-7/211/B/4/int

Kontra József: A pedagógiai kutatások módszertana: Kaposvári Egyetem – Kaposvár 2011.- ISBN 978-963-9821-46-0

Kőpatakiné Mészáros Mária: Közben felnő egy elfogadó nemzedék. [online] [2022.03.22.] <URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/kozben-felno-egy-elfogado-nemzedek>

Központi Statisztikai Hivatal: Fogyatékossgal élők visszatekintő adatai. [online] [2023.04.19.] <URL: https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_fogyatekossag.

Laki Tamásné: Az együttnevelés műhelye. [online] [2022.03.21.] <URL: EPA00035_upsz_2010_1-2_073-093.pdf

Mesterházi Zsuzsa: Integrált nevelés a nemzetközi és a hazai oktatásszervezésben. [online] [2021.10.24.] <URL: https://epa.oszk.hu/03000/03047/00017/pdf/EPA03047_gyosze_2002_1_010-013.pdf

Metzger Balázs: A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált neveléséről – fenntartó önkormányzatoknak. [online] [2021.10.24.] <URL: <https://ofi.oh.gov.hu/sajatos-nevelesi-igenyu-gyermekek-integralt-neveleserol-fenntarto-onkormanyzatoknak>

Mezei Csongor Andrea (2021): Integrált oktatás: és a pedagógusnak ki segít? [online] [2023.08.23.] <URL: https://www.csaladinet.hu/hirek/eletmod/nehezsegekkel_kuzdo_csaladtag/30875/integralt_oktatas_es_a_pedagogusnak_ki_segit

Mit is takar az integráció fogalma? [online] [2021.10.24.] <URL: <https://integralok.webnode.hu/integracio-inkluzio/>

Nádori Erika: Az integrált nevelés-oktatás bevezetésének feltételei. [online] [2022.04.20.] <URL: <https://tudasz3.webnode.hu/sni-btm/integracio/>

Orosz Angéla: Doktori Disszertáció. Hallássérült gyermekek integrált nevelése különös tekintettel az oktatásszervezési kérdésekre. [online] [2022.05.21.] <URL: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/45443/Kd_11239.pdf

Orosz Beáta: Legyen öröm a tanulás minden gyereknek- a sajátos nevelési igényű tanulók integrálása normál osztályokba. [online] [2022.05.21.] <URL: <https://arsboni.hu/legyen-orom-a-tanulas-minden-gyereknek-a-sajatos-nevelési-igenyu-tanulok-integralasa-normal-osztalyokba/>

Papp Gabriella: Az integráció, inklúzió fogalmak tartalmi elemzése gyógypedagógiai megközelítésben nemzetközi és magyar szintén. [online] [2022.05.21.] <URL: https://epa.oszk.hu/03000/03047/00058/pdf/EPA03047_gyosze_2012_4_295-304.pdf

Perlusz Andrea, Cserti-Szauer Csilla és Sándor Anikó: Fogyatékos emberek a 21. századi magyar társadalomban.(Tanulmánykötet Bánfalvy Csaba tiszteletére). [online] [2022.05.21.] <URL:https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/54881/Fogyatékos_személyek_a_21._századi_magyar_társadalomban_A.pdf?

Perlusz Andrea: „Az inkluzív oktatás segít a társadalmi tabuk ledöntésében”. [online] [2022.05.21.] <URL:https://barczy.elte.hu/media/08/5b/a80e599bf6b1123dd22cc8b5144c73d9ba315f430916484eb310c302f200/humanitas_perlusza.pdf

Prof. Dr. Boncz Imre: Kutatásmódszertani Alapismeretek: Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar – Pécs -2015 – ISBN:978-963-642-826-6

Réthy Endréné: A speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában. Az integráció és inklúzió elméleti és gyakorlati kérdései. [online] [2022.05.21.] <URL: http://www.magyarpedagogia.hu/document/endrene_rethy-the_education_of_children_with_special_needs_in_the_eu.pdf

Szabó Diána: Láttelel a pedagógusok befogadó neveléshez-oktatáshoz való hozzá állásáról. [online] [2022.05.21.] <URL: <http://real.mtak.hu/42363/1/02.pdf>

Vargáné Mező Lilla: Inkluzív nevelés - Az integrált nevelés jogi háttere. [online] [2021.10.24.] <URL: http://rs1.szif.hu/~nyeki/okt/jog_hatter.pdf

7. Melléklet

1: Az Ön neve?

Válasz: Nő, Férfi

2: Az Ön végzettsége?

Válasz: Óvodapedagógus, Tanár, Tanító, Gyógypedagógus, Szakoktató, Gyógy/pedagógiai asszisztens, Dajka, Egyéb pedagógiai munkát végző, Egyéb

3: Milyen településen oktat/tanít?

Válasz: Főváros, Megyeszékhely, Város, Falu/Község

4: Milyen fenntartású az intézmény, amiben dolgozik?

Válasz: Állami, Egyházi, Alapítványi, Egyéb

5: Milyen intézmény típusban dolgozik?

Válasz: Óvoda, Általános iskola, Szakiskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Egyéb

6: Hány éve dolgozik pedagógusként, gyógy/pedagógiai asszisztensként?

Válasz: 0-5 év, 6-10 év, 11-26 év, 26-35 év, 36-40 év, 40 év felett

7: Az intézmény, amelyben dolgozik az alapító okirat szerint integráló intézet?

Válasz: Igen, Nem

8: Ha igen, akkor milyen sajátos nevelési igényű gyermekeket/tanulókat fogadhatnak az intézményben?

Válasz: Látás sérült, Hallás sérült, Mozgás sérült, Autizmus spektrumzavar, Magatartás és figyelemzavar, diszlexia-diszkalkulia-diszgráfia, Intellektuális képességszavar, Egyéb

9: Abban az intézményben, ahol ön dolgozik jelenleg hány sajátos nevelési igényű gyermeket nevelnek, oktatnak?

Saját válasz

10: Az elmúlt 5 évben tapasztalható-e az önök intézményében, hogy növekedett a sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók létszáma?

Válasz: Igen, Nem

11: Ha igen milyen mértékben?

Válasz: 0%-5%, 6%-8%, 9%-11%, 12%-15%, 15% felett

12: Mely integrációs forma valósul meg az önök intézményében?

Válasz: Lokális, Részleges, Teljes, Funkcionális

13: Az integráció elősegítésében az önök intézményében, kik azok a személyek, akik bekapcsolódnak a pedagógiai munkájába?

Válasz: Gyógypedagógus, Szomatopedagógus, Mozgásterapeuta, Gyógy/Pedagógiai asszisztens, Logopédus, Szurdopedagógus, Konduktor, Egyéb

14: Az ön véleménye szerint az intézményben ahol dolgozik a pedagógusokra jellemző az integrációt segítő és támogató szemléletmód?

Válasz: Lineáris skála 1-5.

15: Jelenleg ön hány sajátos nevelési igényű gyermek nevel, oktat?

Válasz: Saját válasz

16: Mi a véleménye arról, hogy az sajátos nevelési igényű gyermek alkalmazkodik az intézmény követelményeihez?

Válasz: Lineáris skála 1-5. 1: egyáltalán nem értek egyet-5: teljes mértékben egyet értek

17: Mi a véleménye arról, hogy az intézmény alkalmazkodik a sajátos nevelési igényű gyermek igényeihez?

Válasz: Lineáris skála 1-5. 1: egyáltalán nem értek egyet-5: teljes mértékben egyet értek

18: Mit gondol arról, hogy az integráció meghatározó módszere az egyéni differenciálás?

Válasz: Lineáris skála 1-5. 1: egyáltalán nem értek egyet-5: teljes mértékben egyet értek

19: Munkája során milyen gyakran alkalmazza az egyéni differenciálást?

Válasz: Lehetőség szerint minden tanórán, naponta 1-2 órán, hetente többször, havonta többször, nem alkalmazom a módszert

20: Milyen mértékben jellemző önre az önképzés az integrációval kapcsolatban?

Válasz: Lineáris skála 1-5. 1: egyáltalán nem jellemző-5: teljes mértékben jellemző

21: Milyen képzési formákat választ?

Válasz: Friss és új kutatások, szócikkek keresése, Újonnan megjelenő szakirodalmak keresése, Online továbbképzés, Továbbképzés, tanfolyam, Szakmai konferenciákon, előadásokon való részvétel, Más pedagógusok tanóráinak látogatása, Más oktatási intézmény módszereinek megismerése, Főiskolai, egyetemi tanulmányok, Egyéb

22: Milyen gyakorisággal valósul meg?

Válasz: Egy tanévben több alkalommal, Egy tanévben egy-két alkalommal, Évente egy-két alkalommal, Ritkábban, Egyéb

23: Az osztályában/csoportjában milyen mértékben elfogadók a gyerekek a sajátos nevelési igényű gyermekkel kapcsolatban?

Válasz: Lineáris skála 1-5. 1: egyáltalán nem-5: teljes mértékben

24: Az osztályában/csoportjában milyen mértékben elfogadók a szülők a sajátos nevelési igényű gyermekkel kapcsolatban?

Válasz: Lineáris skála 1-5. 1: egyáltalán nem-5: teljes mértékben

25: A szülők milyen módon támogatják az ön pedagógiai munkáját a sajátos nevelési igényű gyermekükkel kapcsolatban?

Válasz: Saját válasz

26: Milyen sikereket ért el a sajátos nevelési igényű gyermekeknél pedagógiai munkája során?

Válasz: Saját válasz

27: Mi okoz önnek nehézséget a sajátos nevelési igényű gyermekek integrálásában?

Válasz: Saját válasz

8. Köszönetnyilvánítás

Itt ragadnám meg az alkalmat, hogy köszönetet mondjak azoknak a személyeknek, akik támogatásukkal erősítettek, így eljutottam a tanulmányaim végére, és segítségükkel el tudtam készíteni a szakdolgozatomat.

Köszönetet mondok témavezetőmnek, Gelencsérné Dr. Bakó Márta PhD tankszékvezető egyetemi docensnek az önzetlen segítségnyújtásáért, hogy szakmai tudásával és hasznos észrevételeivel gazdagította, a konzultációk során tanácsaival segítette szakdolgozatom megírását.

Köszönettel tartozom a Szigetvári Dél-Zselic Tinódi Lantos Sebestyén Általános Iskola alsós pedagógusainak, volt pedagógiai asszisztensének, Potonyi Ildikónak, iskola-titkárának Ivanik Ágnesnek és gyógypedagógusának Kissné Savanyó Andreának azért a rengeteg szakmai segítségért és támogatásért, amit kaptam tőlük a négy év alatt. Külön köszönet Farkas Rita és Dobszainé Kovács Katalin tanítóknak.

Köszönöm a Szentlőrinci Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménynek és vezetőjének, Káhleszné Krémer Ildikónak, hogy szakmai gyakorlatomat elvégezhettem náluk, és Gazdag Évának a mentorálást, bizalmat, a sok segítséget a felkészüléseim alatt és a tanulási lehetőséget.

A Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szigetvári Tangintézményének köszönettel tartozom a rengeteg szakmai segítségért, amit intézményükben szerezhettem a gyakorlati időm alatt, amit Házlinger Szilvia intézményvezető asszony, és mentorom Fekete Takács Petra biztosított számomra.

Itt mondanék köszönetet azoknak az ismeretlen pedagógusoknak és segítőknek is, akik kérdőívem kitöltésével segítették szakdolgozatom kutatási munkáját.

Külön köszönetet szeretnék mondani Mészárosné Ács Máriának, a Tinódi Iskola volt intézményvezető-helyettesének, aki az első perctől az utolsóig segítségemre volt a tanulmányaim alatt. Támogatott mindenben, és a 43 éves szakmai tapasztalatával hatalmas segítséget nyújtott a felkészüléseimben, dolgozataim megírásában.

A családomnak és a barátaimnak tartozom hatalmas nagy köszönettel az elmúlt négy év támogatásáért, türelmükért, megértésükért, amivel mindvégig mellettem álltak, hogy tanulmányaimat, szakmai gyakorlataimat, számonkéréseimet és szakdolgozatomat maximálisan tudjam teljesíteni.

Rendkívül hálás vagyok Ferenczi Norbertnek a sok informatikai segítségéért, amivel dolgozataimat, szakdolgozatom formai színvonalát emelte, köszönöm hatalmas türelmét és szeretetét, amivel mindvégig támogatott, és kitartott mellettem a négyéves utam során, hogy elérhessem célomat, hogy gyógypedagógus lehessenek.

9. Tartalmi kivonat

A SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Integráció a köznevelésben

Ráska Szidónia Mária

Gyógypedagógia, BA, Levelező
Gyógypedagógiai Tanszék Neveléstudományi Intézet

Gelencsérné Dr. Bakó Márta, egyetemi docens, MATE Kaposvári Campus
Gyógypedagógiai Tanszék tanszékvezető

A témával kapcsolatban számos kutatások, tanulmányok, szakcikkek jelentek már meg, de ez az a téma, ami újra és újra figyelmet kíván a mai magyar oktatási rendszerben, mert évről évre nő az intézményekben a sajátos nevelési igényű gyermekek száma, és ezáltal a pedagógusokra háruló többlet feladatok is, hogy az integrációt szakmailag megvalósítsák. Ezt pedig az új módszerek megismerésével tudják megvalósítani.

A köznevelésben és ezáltal a közoktatási intézményekben, napjainkban egyre több sajátos nevelési igényű gyermek jár, így nagyon fontos, hogy az intézmények és a benne dolgozó pedagógusok és pedagógiai asszisztensek az integráció minden módszerével tisztában legyenek, jártasak legyenek a módszerekben, és alkalmazzák azokat az óvodai foglalkozásokon és az iskolai tanórákon. Kutatásom célja, hogy valós képet kapjak arról, hogy a pedagógusokban milyen szemléletmód uralkodik az integráció és inklúzió kérdésével kapcsolatban. Kutatási módszernek a hólabda módszert választottam. A „google doc” segítségével készítettem el a kérdőívemet, melyet helyi oktatási intézményeknek és a közösségi csatornákat használva, különböző pedagógus csoportba küldtem el online. A kérdőívet 71-en töltötték ki az ország több településéről.

A kutatói kérdéseimben arra kerestem a választ, hogy milyen: a sajátos nevelési igényű gyermekek helyzete a mostani közoktatás rendszerében és az intézményekben; az integráció és inklúzió szemléletmódja a mai magyar oktatásban az integráció fontosságáról, megvalósításának módszereiről, a módszerek megvalósításának nehézségeiről. Véleményeket és válaszokat kaptam: a differenciálás módszerének szemlélet módjáról, alkalmazásáról; a szülők és gyermekek be- és elfogadásáról a sérült gyermekeket illetően az osztályközösségekben; a pedagógusok önképzési formáiról, gyakoriságáról.

10. Nyilatkozatok

NYILATKOZAT

Ráska Szidónia Mária (CH0160) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Kaposvár 2023. november 02.

Gelencsérné Dr. Bakó Márta

NYILATKOZAT

Szakdolgozat nyilvános hozzáféréseről és eredetiségéről

A hallgató neve: Ráska Szidónia Mária
A Hallgató Neptun kódja: CHOI60
A dolgozat címe: Integráció a köznevelésben
A megjelenés éve: 2023.
A konzulens intézetének neve: Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem
A konzulens tanszékének a neve: Gyógypedagógiai Tanszék - Neveléstudományi Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023 év 11 hó 02 nap

Ráska Szidónia Mária
Hallgató aláírása